

20 jaar! vakblad voor
informatieprofessionals

01

Ook voor bibliotheken
en archieven

Snapchat

02

Tips & tricks

**Online
onderzoek**

03

'Bibliotheek als
coolste plek'

**Shannon
Mattern**

04

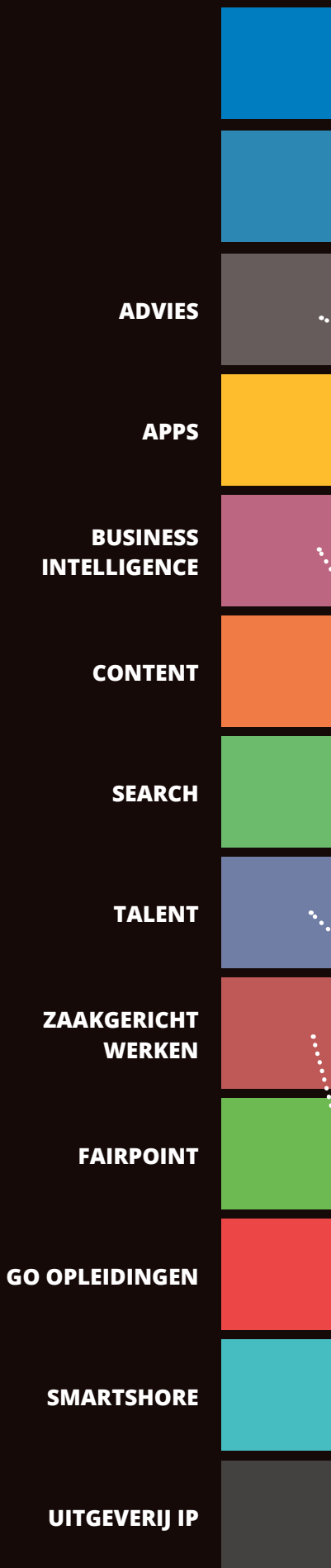
Historische archieven
buitenshuis bewaren

**Archief-
depots**

Informatieanarchie
Anonymous

KBenP

meer waarde uit informatie

ADVIES

APPS

BUSINESS
INTELLIGENCE

CONTENT

SEARCH

TALENT

ZAAKGERICHT
WERKEN

FAIRPOINT

GO OPLEIDINGEN

SMARTSHORE

UITGEVERIJ IP

De KBenP Groep helpt u uw informatievoorziening op een hoger plan te brengen en voortdurend verder te verbeteren.

KBenP doet dit door te inspireren, te innoveren en praktisch bruikbare en succesvolle resultaten op te leveren.

KBenP werkt vanuit gedegen vakkennis, ervaring en competenties. Alle facetten van informatievoorziening, -management en -beheer zijn ons vak.

KBenP levert waar voor geld. Onze cultuur is no-nonsense: afspraak is afspraak.

2016
05

Een 'Anon',
verscholen
achter een
Guy Fawkes-
masker,
protesteert

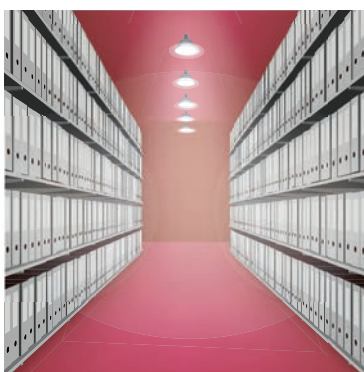
tegen de Amerikaanse belastingdienst.
Lees verder op pagina 16

REDACTIONEEL

12 Evelien de Jonge en Ronald de Nijs Archiefdepots op afstand

Gemeentearchieven kunnen ervoor kiezen historische archieven in eigen huis te bewaren of onder te brengen bij een Regionaal Historisch Centrum. Ook commerciële marktpartijen bieden nu bewaardiensten aan.

16 Vincent Janssen en Sabrina Gijsen

Anonymous: een legioen naamloze informatie-specialisten

Anonymous staat bekend als een bende criminele hackers. Ten dele klopt dat. Maar in essentie is dit collectief gebaseerd op de gedachte dat informatie voor iedereen vrij toegankelijk en transparant moet zijn.

22 Frank Huysmans

Interview: Shannon Mattern

Onlangs was Shannon Mattern, associate professor bij de New School in New York, even in Nederland. Frank Huysmans sprak met Mattern over haar wetenschappelijke werk, waarbij ze – vanuit het perspectief van de bibliotheek – design en de geesteswetenschappen met elkaar verbindt.

Dynamisch

Jong en dynamisch! Deze editie van IP doet me denken aan het promotie-team van Veronica dat in jaren tachtig van de vorige eeuw naar je toe dreigde te komen. Toen waren het (meestal) blonde dames, in ons geval zijn het informatieprofessionals in alle soorten en maten. De UB komt naar je toe via Snapchat! Ik dacht dat dit social mediakanaal voorbehouden was aan mijn puberdochters. Nee dus. Onze redacteur Vincent Jansen beschrijft de mogelijkheden ervan voor onze sector in een prikkelende bijdrage.

In dit nummer ook aandacht voor linkrot. Behandelde Maayke Rusken in het vorige nummer al dit actuele onderwerp, nu geeft Herbert van de Sompel opnieuw een belangwekkende impuls aan de discussie: op welke manieren kunnen digitale erfgoedcollecties op lange termijn op het web vindbaar blijven?

Jong en dynamisch geldt zeker ook voor de spannende bijdrage van Jansen en Gijsen over de hacktivistenvan het cybercollectief Anonymous. Nooit gedacht dat ze eigenlijk onze collega's zijn. Een mooi contrast vormt de bijdrage over de startup Candle. De oprichters omschrijven zichzelf als de Blendle voor christelijke tijdschriften. En ook in de archiefwereld is volop beweging, zoals blijkt uit een artikel over depots op afstand.

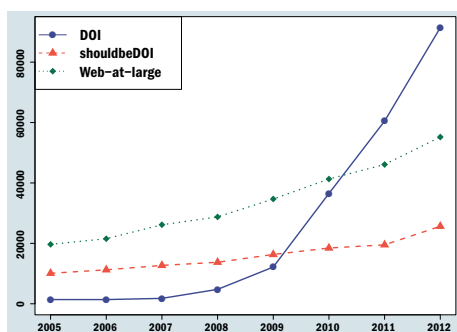
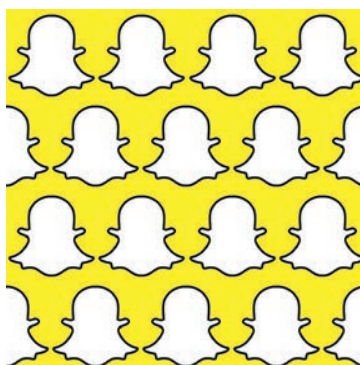
Jonge en dynamische informatieprofessionals, ik kan niet wachten op de zomer!

Wilbert Helmus
redactie@informatieprofessional.nl

25 Vincent Janssen

Snapchat: meer dan sexting

De nieuwe trend in selfieland is faceswappen met Snapchat. Social media staan vol met verwisselde gezichten van de gefotografeerden. Maar de app heeft meer in haar mars. Ook voor bibliotheek en archief.

28 Herbert Van de Sompel

Persistent identifiers

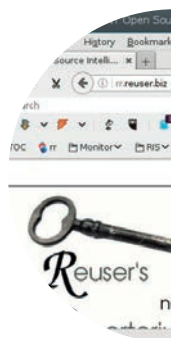
Herbert Van de Sompel schreef een reactie op Maayke Ruskens artikel over het tegengaan van linkrot, niet-werkende links op internet, in digitale erfgoedcollecties. 'Oplossingen voor linkrot zijn magisch noch gratis.'

34 Arno Reuser

Tools en add-ons voor online onderzoek

Welke tools, software, procedures, browser 'add-ons' en dergelijke zijn een 'must' voor de informatiefprofessional, zodat hij zich helemaal kan richten op online onderzoek?

COLOFON

IP is samen met InformatieProfessional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (20ste jaargang) van Uitgeverij IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18, 2772 TR Voorburg, tel. 06-44 09 19 85, e-mail redactie@informatieprofessional.nl

uitgever

Peter van Gorsel.

redactie

Maarten Brinkerink, Alice Doek, Wilbert Helmus, Frank Huysmans, Vincent Janssen, Alice de Jong, Evelien de Jonge, Andrea Langendoen, Leen Liefsoens, Edwin Mijsbergen, Paul Nieuwenhuysen, Ronald de Nijs (eindredacteur), Matthijs van Otegem, Eric Sieverts en Daniël de Vette.

vormgeving

Eric van den Berg, egfvdberg@upcmail.nl, Tom van Staveren, graphicisland@upcmail.nl

medewerkers aan dit nummer

Marjo Bakker, Geert-Jan van Bussel, Sabrina Gijsen, Niall MacKellar, Arno H.P. Reuser, Herbert Van de Sompel en Raymond Snijders. Foto omslag: Vincent Janssen

abbonementen

Voor abonnementsprijzen en andere informatie zie InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

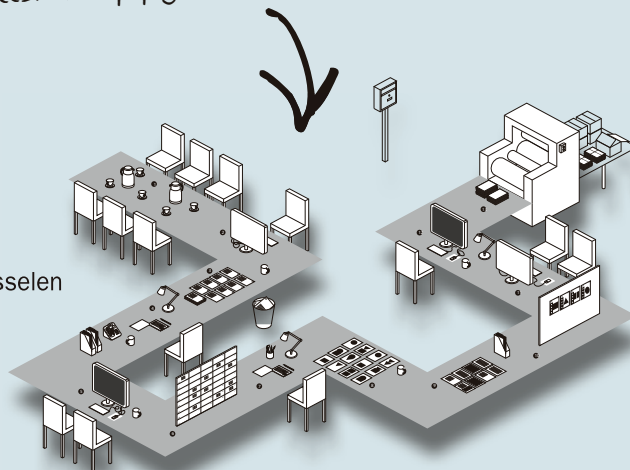
Voor informatie over adverteren in blad of op de site: Joop Slor bij Recent op 020-3308998.

Het verlenen van toestemming tot publicatie in dit tijdschrift strekt zich tevens uit tot het in enigerlei vorm elektronisch beschikbaar stellen.

RUBRIEKEN

- 06 **Nieuws**
- 10 **Q&A** Hans van Hartevelt
- 11 **Startup** Candle
- 15 **Wisselcolumn** Vincent Janssen
- 32 **Column** Geert-Jan van Bussel
- 33 **Juridische kwesties** Verdienen aan open access?
- 36 **Lifehacking** Simpel en snel tekst en bestanden uitwisselen
- 37 **IPlingo** Return on Relationship
- 38 **Dat zoeken we op** Zanran
- 39 **Column** Frank Huysmans

Hoe komt een nummer van IP tot stand? Je leest het op pagina 20

Het volgende nummer van IP verschijnt 1 september. Bijdragen voor dit nummer zijn welkom tot 16 augustus.

GO summer school

Cursusagenda juli/augustus 2016

-
12/07 & 17/08	HANDBOEK VERVANGING	IN 1 DAG
12/07 & 18/08	BUSINESS INTELLIGENCE	IN 4 UUR
13/07 & 09/08	FILTER HELD	IN 1 DAG
14/07 & 09/08	INTERNET ZOEKTECHNIEKEN	IN 1 DAG
14/07 & 11/08	WEBSITE BOUWEN	IN 1 DAG
14/07 & 17/08	GEO-INFORMATIE	IN 1 DAG
20/07 & 18/08	INTERNET SECURITY	IN 1 DAG
20/07 & 18/08	SOCIAL MEDIA	IN 1 DAG
22/07 & 19/08	ZAAKGERICHT WERKEN MET GOOGLE APPS	
22/07 & 23/08	SLIMMER WERKEN MET GOOGLE APPS	
26/07 & 23/08	INFORMATIEBEVEILIGING	IN 1 DAG
26/07 & 23/08	SHAREPOINT	IN 1 DAG
26/07 & 18/08	MICROSOFT ONENOTE	IN 1 DAG
-

Designprijs voor 'brug'-bibliotheek

Het American Institute of Architects (AIA) heeft in samenwerking met de American Library Association (ALA) de Library Building Awards 2016 uitgereikt. De winnende designprojecten laten zien hoe bibliotheken zich door de jaren heen hebben aangepast aan maatschappelijke veranderingen, aldus de AIA. 'Bibliotheken zijn nu naar buiten gericht; het zijn drukke en aantrekkelijke gemeenschappelijke plekken die voor iedereen toegankelijk zijn,' aldus juryvoorzitter Lynn Grossman. Boeken staan in deze bibliotheken centraal, maar de bibliotheek is ook een plek om mensen te ontmoeten, deel te nemen aan activiteiten en toegang te krijgen tot computers en speciale studieruimtes.

Een van de winnende bibliotheken is de Renton Public Library

(King County, Washington). Het opmerkelijke gebouw, geopend in 1966, overspant de Cedar Rivier. Een paar jaar geleden dreigde het pand zijn bibliotheekfunctie te verliezen door nieuwbouw dicht bij het stadscentrum, maar een groep bewoners wist daar een stokje voor te steken. Het gebouw werd in 2014 gestript, aangepast aan de eisen van de nieuwe eeuw en in augustus 2015 opende de gerenoveerde bibliotheek haar deuren. Maakte het gebouw eerst een gesloten indruk, door nieuwe raampartijen (van vloer tot plafond) heeft het een open karakter gekregen. Bezoekers hebben een prachtig uitzicht over de rivier, waar wilde zalm – zeker in paaitijd – kan worden gespot. De metamorfoze van de Renton Public Library werd met recht beloond met een Library Building Award.

40 Nederlandse informatie

Eind april 2016 verbleven veertig informatiespecialisten uit voornamelijk universiteits- en hogeschoolbibliotheken een week in Berlijn (met een uitstapje naar Dresden). Zij waren mee met alweer de 27e KNVI Onderwijs en Onderzoek (O&O) studiereis en bezochten gezamenlijk zestien bibliotheken. Wat is er opgevallen tijdens deze zevendaagse reis? Wat leeft er bij de Duitse bibliotheekcollega's? Een paar indrukken.

Door: Marjo Bakker

Berlijn heeft vier universiteiten en zeven hbo-instellingen; genoeg potentieel dus voor de traditionele achterban van de KNVI-afdeling Onderwijs & Onderzoek (O&O). De reiscommissie had een gevarieerd programma samengesteld. We brachten met zijn allen of in groepen bezoeken aan hogeschool- en universiteitsbibliotheken, een medische bibliotheek en een bibliotheek van een onderzoeksinstituut maar ook aan museumbibliotheken en een openbare bibliotheek.

Typisch Duits

Twee typisch Duitse zaken waar we steeds over hoorden, blijken van invloed op het functioneren en ontstaan van de bezochte bibliotheken: de staatkundige indeling van Duitsland in zestien deelstaten (Duits: *Länder* of *Bundesländer*) – inclusief drie stadstaten waaronder Berlijn – met ieder eigen wetten, parlement en regering; en de deling van Duitsland en van Berlijn in het bijzonder (1945-1990). Samenwerking wordt grotendeels op deelstaatniveau gedaan en nauwelijks nationaal.

Alle universiteits- en hogeschoolbibliotheken in de deelstaat Berlijn gaan binnenkort bijvoorbeeld over op één bibliotheekstelsel (Alma van Ex Libris). Zeven andere *Länder* werken samen in de *Gemeinsame Bibliotheksverbund* (GBV). Er is echter geen nationaal Duits equivalent voor de UKB (het samenwerkingsverband van de Nederlandse universiteitsbibliotheken en de Koninklijke Bibliotheek), er is geen Duitse GGC (Gemeenschappelijk Geautomatiseerd Catalogiseersysteem) – hoewel de gemeenschappelijke

B3Kat van de *Bundesländer* Berlijn, Brandenburg en Beieren er dichtbij komt – of Picarta. Wat wel nationaal (*bundesweit*) geregeld is, zijn de *Nationallizenzen* door de *Deutsche Forschungsgemeinschaft* (DFG).

De deling van Berlijn zorgde aan beide kanten van de muur steeds voor twee varianten van dezelfde soort bibliotheek, die na de *Wende* (meer) gingen samenwerken of ook één werden. Zo verdween de *Humboldt Universität* (HU) na de Tweede Wereldoorlog in de Russische invloedssfeer, wat de Amerikanen ertoe bracht geld beschikbaar te stellen voor de oprichting van de *Freie Universität* (FU) in West-Berlijn in 1948, overigens een initiatief van de Duitsers zelf. Na de eenwording bleven het twee aparte universiteiten. De Oost/West-achtergrond zie je ook bij de openbare bibliotheek. De *Berliner Stadtbibliothek* stond in Oost-Berlijn en opnieuw lieten de Amerikanen hun invloed gel-

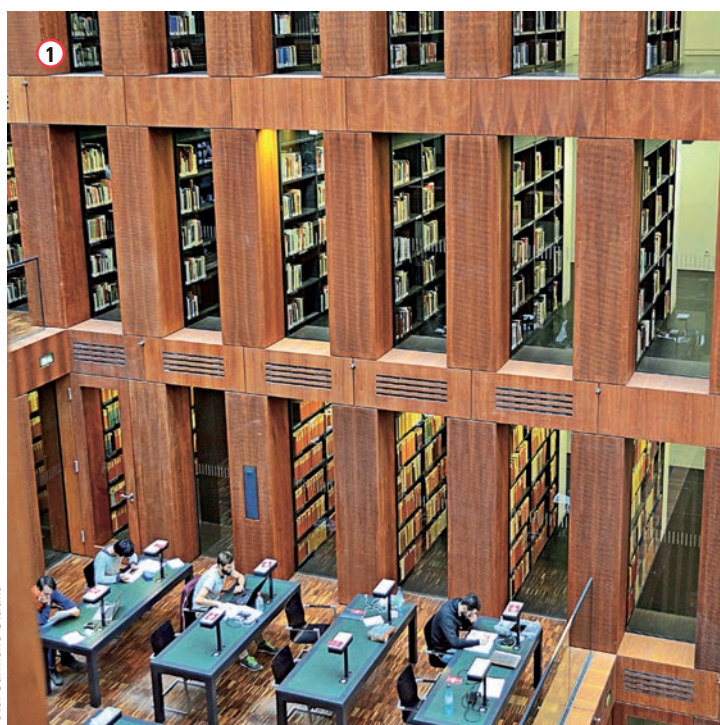

Foto: Janneke Staraks

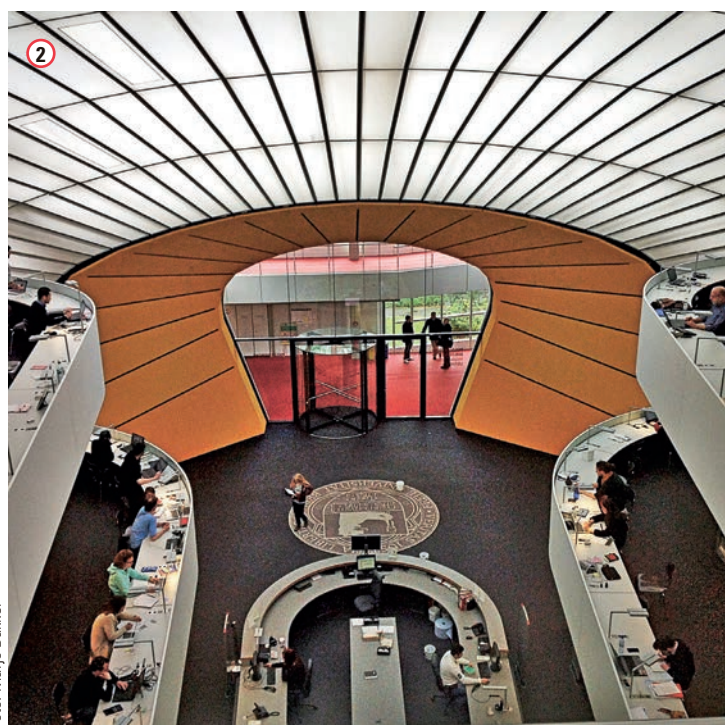

Foto: Marjo Bakker

professionals in Berlijn

den door op zichtafstand van de *Stadtbibliothek de Amerika-Gedenkbibliothek* (1954) cadeau te doen aan de West-Berlijners, inclusief kasten uit een Amerikaanse bibliotheek en de 'democratic spirit'. In 1995 zijn beide bibliotheken samengevoegd tot de *Zentral- und Landesbibliothek Berlin* (ZLB).

Research Support

Duitsland loopt niet voor de bibliotheektroepen uit. De ontwikkelingen zijn ongeveer hetzelfde als in Nederland, al komen ze soms een paar jaar later. Op het gebied van research support viel op dat de Freie Universität in vergelijking met de collega's op de Humboldt verder was met diensten voor onderzoekers. Het open acces-fonds bestaat sinds 2012 en wordt gretig gebruikt, er is een repository en men heeft sinds kort een data librarian in dienst. De bibliothecaris van de Humboldt daarentegen vroeg zich af wat de bibliotheek

aan de onderzoekers kan bieden. Zijn medewerkers hebben nog niet allemaal de vereiste nieuwe kennis en academici zouden liever met een peer praten dan met een bibliothecaris. In Dresden bij de *Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden* (SLUB) zijn ze ook nog zoekende op het bijscholingsvlak maar wel al verder met bijvoorbeeld spreekuren voor onderzoekers, een via het digitaliseringsprogramma adviserende rol bij de digital humanities, een uitgesproken voorkeur voor open, een maker space ('Wissen kommt von Machen!') en een data librarian per 1 juni. Bij de Berlijnse hogeschoolbibliotheken is men, in tegenstelling tot Nederlandse hogeschoolbibliotheken, nog niet zo met research support bezig.

Boeken als decoratie?

In bijna alle Duitse bibliotheken staan enorm veel boeken in open opstelling, tot ruim 2

miljoen bij het *Jacob-und-Wilhelm Grimm-Zentrum* van de Humboldt Universität. Niet alle bibliothecarissen zijn daar zo blij meer mee, ze zouden liever meer studieplekken willen, maar de gebouwen zijn niet zo 'flexibel' dat je dat snel verandert.

De bibliotheek van het *Max Planck Instituut für Bildungsforschung* was de uitzondering: daar geen kilometers boeken en geroezemoes van bezoekers maar een desolate studiezaal. Max Planck-onderzoekers browsen namelijk niet maar vragen gewoon direct aan uit het magazijn. En sinds men, tot volle tevredenheid van de onderzoekers, digitaal en open access is gegaan, komt alleen een enkele historicus nog langs voor gedrukt materiaal. De bibliothecaris zoekt naar manieren om meer in contact te komen met de onderzoekers.

Vermeldenswaardig is nog de eerder genoemde SLUB waar

men aan massadigitalisering doet met een indrukwekkende eigen digitaliseringsstraat (die ook voor projecten buiten de SLUB wordt ingezet). Mooie dingen zei men daarover. Onder andere dat digitalisering onderzoek-gestuurd gebeurt en dat het doel is om collecties in het digitale te verbinden.

Biblio-Berliners

Hoewel ik als echte 'biblio-Berliner' (term gemunt door Monique Schoutsen, UB Nijmegen) van elke bibliotheek genoten heb, springen er een paar uit. De *Philologische Bibliothek* alias 'The Brain' (op de campus van de FU) vanwege het spectaculaire gebouw en de collegiale tour; de bibliotheek van het *Deutsches Historisches Museum* vanwege de onderkoelde humor van de bibliothecaris en de prachtige verhalen bij parels uit de collectie; de SLUB vanwege de drive om nieuwe dingen te doen en daar bescheiden trots op te zijn; en het bij de Freie Universität ondergebrachte bureau ter opsporing, in de bibliotheekcollectie, van door de nazi's geroofde boeken.

Ten slotte, we hebben sympathieke Duitse collega's. Ze vertelden niet alleen heel veel maar vroegen óns ook van alles, waardoor het echt een uitwisseling werd. <

Marjo Bakker, vakreferent bij het NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies en voorzitter van de KNVI-afdeling Onderwijs & Onderzoek (O&O)

VERDER LEZEN

Op www.knvi.net/oo-reiscommissie/ vind je meer informatie over de studiereis.

1: *Jacob-und-Wilhelm-Grimm-Zentrum, Humboldt-Universität zu Berlin*

2: *Philologische Bibliothek*

3: De bibliotheek op straat in Berlijn

Foto: Marjo Bakker

Q & A

Hans van Hartevelt, oud-bibliotheekdirecteur van het Koninklijk Instituut voor de Tropen in Amsterdam, deed in de roman 'De verkwanseling van een kroonjuweel' (2014) een boekje open over de sluiting van zijn bibliotheek. Zijn nieuwste roman, 'De ontwrichting', gaat over cybercriminaliteit die het hele land platlegt en zorgt voor een nieuwe sociale orde. Een hoofdrol is daarbij weggelegd voor een boer.

Door: Andrea Langendoen

Wat heeft je op het idee voor dit verhaal gebracht?

'Dit boek komt voort uit ergernis aan buitensporige salarissen van zowel interim-managers als bankdirecteuren: werknemers die geen risico's lopen en gewoon in loondienst zijn. Ergernis aan overheden die andermans geld gebruiken om er prestigeprojecten mee uit te voeren en eigenlijk nooit ter verantwoording worden geroepen. Neem dan het inkomen van de boer en zijn risico's in een productiecyclus. Hij mag blij zijn als hij een modaal inkomen heeft. En hij heeft maar te dealen met onbeheersbare externe factoren zoals het weer.'

En verdere inspiratiebronnen?

'Daarnaast zijn er de voortdurende berichten over hackers, over digitale bankroof, over terreur. Wat als de digitale kwetsbaarheid nu eens écht ontdekt wordt door terroristen?'

Je vorige boeken waren (vrijwel) allemaal gebaseerd op je eigen (werk)ervaring. Waar is dit boek op gebaseerd?

'Op mijn interesse in de natuur en de agrarische sector en mijn fascinatie dat een klein groepje boeren in staat is hele volksstammen te voeden, maar daar slecht voor wordt beloond.'

Je vertelde ooit dat je al in de tijd dat je bij het KIT werkte bezig was met het idee voor dit boek. Is daar iets over terug te vinden in de roman?

'Niet echt. Alleen, zoals gezegd, mijn verbazing dat interim-managers steeds weer hun trucje doen voor een vorstelijk salaris. In *De ontwrichting* mogen ze, om aan hun eten te komen, de grond omspitten...'

Hoe reëel is het verhaal?

'Ik ben ervan overtuigd dat delen van de maatschappij volledig worden stilgelegd, dat delen van landen volledig ontwricht zullen raken door computercriminaliteit, ook daarom zal de bitcoin het nooit redden. Een volledige mondiale *meltdown* verwacht ik niet, maar wel een *slowdown*. Ik geloof dat een implosie van de inmiddels geheel van computers afhankelijke maatschappij zal leiden tot herbezinning

op en herwaardering van onze primaire levensbehoefte – en dus ook van de boeren.'

Kunnen we ons voorbereiden op een dergelijke gebeurtenis?

'Als het internet of things echt van de grond is gekomen, zal de afhankelijkheid en kwetsbaarheid alleen maar groter worden. Individueel zal het moeilijk zijn om ons voor te bereiden op zo'n ontwrichting. Zonne-energie en windenergie zouden op microniveau van huishoudens natuurlijk wel voor enige zelfvoorzienigheid kunnen zorgen; dat is in elk geval winst.'

Welke boodschap wil je met dit boek overbrengen?

'Er zit geen boodschap in. Ik wil alleen het besef van onze afhankelijkheid van computers en onderwaardering van de producent van ons dagelijks voedsel overbrengen en de (groeivende) afstand die wij hebben tot het werkelijk voorzien in onze behoefte. Geloof me, hele bevolkingsgroepen hebben geen idee waar hun voedsel vandaan komt.'

Hoe loopt het af met die boer?

'Ik hoop en zou verwachten dat boeren zich ooit écht verenigen, al was het maar om een vuist te kunnen maken tegen de tussenhandel. Als ze zich aaneensluiten, zouden coöperaties best hele delen van de voedselketen kunnen beheersen en zou duurzame landbouw echt een kans kunnen krijgen.'

En is hij beter af zonder it, enzovoort?

'Ik denk dat we nooit volledig afhankelijk moeten zijn van technologie, maar dat er altijd nog ambachtelijkheid moet zijn. Neem een vliegtuig, eigenlijk een vliegende computer... en desondanks landen de meeste vluchten zonder automatische piloot. Dat is niet voor niks, toch?'

Andrea Langendoen is werkzaam bij de KB en is redacteur van IP.

Startup Candle: christelijke digitale kiosk

In januari van dit jaar werd Candle gelanceerd, een digitale kiosk waar abonnees voor een vast maandelijks bedrag onbeperkt kunnen lezen in een selectie artikelen uit de christelijke journalistiek. Inmiddels hebben 25 tijdschriften zich bij het platform aangesloten.

Door: Edwin Mijsbergen

'We wilden een "Netflix voor christelijke boeken" bouwen, maar het werd uiteindelijk een "Blendle voor christelijke tijdschriften". Wie Wijnand Voogdt hoort vertellen over Candle, constateert al snel dat hij een flexibele benadering van projecten hoog in het vaandel heeft staan. Voogdt runt samen met zijn broer Lennard Spring, een internetbureau in Rotterdam, dat zich heeft gespecialiseerd in platformen voor christelijke doelgroepen, zoals de nieuwssite Cvandaag.nl en de vacaturebank Jobfish.nl.

Christelijke Bol.com

Het duo werd in 2014 door een uitgever benaderd met de vraag of zij een christelijke Bol.com wilden bouwen. Na een verkenning van de mogelijkheden zagen zij zelf meer in een website met een all-you-can-read abonnementsvorm. Dat idee diende als basis voor gesprekken met uitgevers en rechthebbenden, die het concept echter nog te spannend bleken te vinden. Geïnspireerd door het succes van Blendle besloten de broers het idee daarom aan te passen en in gesprek te gaan met uitgevers van christelijke tijdschriften en kranten. En die bleken wél enthousiast te zijn over de plannen. In de zomer van 2015 werd gestart met de bouw van Candle.nu.

In januari 2016 werd de website gelanceerd met een bestand van 25 tijdschriften, die maandelijks ieder vier van hun beste artikelen aan Candle beschikbaarstellen. Abonnees kunnen voor een vast bedrag van 2,95 euro per maand onbeperkt lezen in een selectie van 70 artikelen.

Marketingtool

De tijdschriften hebben de christelijke grondslag gemeen, maar daar houden de

overeenkomsten wel op. De database bevat reformatorische bladen, maar ook katholieke. Het grootste deelnemende tijdschrift (Visie van de Evangelische Omroep) heeft 100.000 abonnees, maar er doen ook periodieken mee die een paar duizend, of zelfs een paar honderd abonnees hebben. De uitgevers van die tijdschriften beschouwen Candle vooral als een marketingtool, een extra kanaal om bestaande en potentiële lezers te bereiken. Ook veel christelijke kranten en tijdschriften zien zich immers geconfronteerd met dalende oplages.

Zichtbaarheid

Opvallend is dat Candle nog geen christelijke kranten bevat. Bart Visser, directeur van Erdee Media Groep, legde in oktober 2015 op Refdag.nl uit dat het Reformatorisch Dagblad liever kiest voor een digitale kiosk op Digibron.nl, het eigen online kennis-

centrum. Volgens Visser heeft de krant daar meer mogelijkheden voor direct contact met de eigen lezers. Dat het *Nederlands Dagblad* en *Trouw* niet participeren hangt samen met het feit dat die kranten al zijn opgenomen in Blendle. 'Blendle sluit christelijke titels zeker niet uit,' stelt Voogdt. 'Inmiddels is er bij Blendle een wachtrij ontstaan voor nieuwe titels – en dat geeft ons de kans om een platform te bieden aan de kleinere namen die op de markt zijn. Kleine titels lopen bovendien het gevaar ondergesneeuwd te raken in het ruime aanbod dat Blendle heeft. De zichtbaarheid op Candle is dan toch groter, juist omdat wij ons richten op een nichemarkt.'

Andere content

De gebroeders Voogdt hebben voor de eerste jaren als hoofddoel Candle zo succesvol mogelijk te maken. Het streven is om te groeien naar 10.000 leden. Op dit moment zijn dat er circa 2500. Daarbij staan ze open voor nieuwe samenwerkingsverbanden ('we gaan altijd eerst op zoek naar partners, voordat we aan een project beginnen') en initiatieven. Er wordt ook nagedacht over het opnemen van andere christelijke content in Candle, zoals boeken, muziek en films, of over het starten van een internationale versie. <

De ontwikkelingen rondom Candle zijn te volgen op blog.candle.nu.

Edwin Mijsbergen, redacteur van IP en freelance informatiespecialist

Archiefdepots op

Gemeentearchieven kunnen ervoor kiezen hun historische archieven, zoals registers van de burgerlijke stand, in eigen huis te bewaren of onder te brengen bij een Regionaal Historisch Centrum (RHC) in de regio. Sinds het begin van deze eeuw kan dit ook bij commerciële marktpartijen die aan bepaalde, wettelijke eisen voldoen. Deze marktpartijen lijken aan populariteit te winnen nu het digitaliseren van archieven toeneemt en de behoefte aan het raadplegen van de fysieke stukken afneemt.

Door: Evelien de Jonge en Ronald de Nijs

De Nederlandse overheid heeft voor het bewaren van archieven regels opgesteld die te vinden zijn in de Archiefregeling 2009. Deze regels schrijven de voorwaarden voor die ervoor zorgen dat papier minimaal honderd jaar bewaard kan blijven met minimaal verlies aan gegevens en de uiterlijke vorm.

Gemeentes hebben de verplichting om delen van hun archief permanent te bewaren in een archiefbewaarplaats. Het inrichten van een bewaarplaats is vooral voor kleine gemeentes een kostbare aangelegenheid: de bouw ervan kost al gauw enkele tonnen. Veel gemeentes kiezen er dan ook voor om hun (historische) archieven onder te brengen bij een Regionaal Historisch Centrum (RHC) in de regio. Deze RHC's verzorgen onder andere de opslag, de materiële verzorging en ondersteuning van bezoekers. Vaak is deze dienstverlening en de opslag gevat in een gemeenschappelijke regeling en betaalt de gemeente naar bevolkingsgrootte.

Afhankelijk van de grootte van de gemeente kunnen de kosten voor deze externe opslag flink oplopen. Het heeft echter als voordeel dat de archieven uit de regio gebundeld zijn op één locatie. Dit bevordert de dienstverlening richting de onderzoeker die bijvoorbeeld de kerkboeken van meerdere gemeentes wil bestuderen. Maar wat als deze dienstverlening niet meer nodig is?

Capelle aan den IJssel

Gemeentes kiezen er steeds vaker voor om hun archieven te digitaliseren en deze online aan te bieden aan hun bezoeken.

'Commerciële marktpartijen bieden ook studiezaalfaciliteiten aan voor de bezoeker die het papier graag in handen heeft'

kers. De archieven zelf worden vervolgens overgebracht naar een RHC, maar steeds vaker ook naar commerciële marktpartijen die voldoen aan de Archiefregeling 2009. Door schaalvergroting kunnen deze commerciële marktpartijen een lagere prijs rekenen dan de RHC's. Ook bieden ze studiezaal-

faciliteiten aan voor de bezoeker die het papier graag in handen heeft. Verder kan een gemeentearchief het materiële beheer, zoals het vernieuwen van archiefdozen, aan deze partijen uitbesteden. Kortom, ze bieden hetzelfde serviceniveau als een RHC maar tegen lagere kosten. Een van die gemeentes die een

afstand

archief hebben overgebracht naar een commerciële archiefbewaarplaats is de gemeente Capelle aan den IJssel. Eind 2014 liep de overeenkomst met het Stadsarchief Rotterdam af en besloot de gemeente de commerciële markt op te gaan. Paul Keyner, unithoofd DIV, vertelt: 'Van 1977 tot 2015 was

Stadsarchief Rotterdam onze archiefbewaarplaats en de gemeentearchivaris van Rotterdam was tevens de gemeentearchivaris van Capelle aan den IJssel maar toen onze overeenkomst afliep gingen we ons breed oriënteren.'

De gemeente onderzocht een verbouwing van de eigen archiefbewaarplaats, het verlenen van de overeenkomst maar keek ook naar commerciële partijen. Uiteindelijk vonden ze een opslagpartner in VADA Archieven in Nijverdal. Keyner: 'Nu betalen we 40 procent minder voor de opslagkosten. Het tarief is inclusief transportkosten (als VADA opgevraagd fysiek materiaal naar ons opstuurt), het beschikbaar stellen van een studiezaal in Nijverdal en "scanning on demand" waarbij de digitale bestanden naar ons worden gemailld.'

Er waren aanvankelijk wel wat bezwaren voor het uithuisplaatsen van de archieven. Keyner: 'Met name de toegankelijkheid moest gewaarborgd worden. Minimaal hetzelfde niveau. De grootste groep gebruikers betreft met name de vrijwilligers van de lokale historische vereniging die het archief raadplegen voor eigen onderzoek. Aangezien Rotterdam om de hoek is en een eventuele nieuwe archiefbewaarplaats aanzienlijk verder weg kan liggen, vreesden deze verenigingen dat de afstand een drempel kan zijn om even in het archief te kunnen grasduinen of historisch onderzoek te plegen.'

Nog maar weinig partijen

Toch zijn er nog maar weinig gemeentes die voor deze op-

'De kosten waren in een periode van zeven jaar verviervoudigd'

lossing hebben gekozen. Paul Keyner: 'Van oudsher is een historisch archief gewoon ondergebracht bij een traditionele archiefinstelling. Daarnaast zijn er vaak al overeenkomsten met de RHC's en is er een bestuurlijk traject voor nodig om de overeenkomst te ontbinden en het bij een marktpartij op te slaan. Ook speelt wellicht een rol dat een marktpartij failliet kan gaan. Bij een RHC speelt deze vraag in principe niet. Toch ga ik ervan uit dat binnen tien jaar de commerciële marktpartijen een concurrent voor de RHC's zullen worden. Ook omdat de marktpartijen beter op de digitale dienstverlening kunnen inspelen.'

Dat het niet altijd mogelijk is om de bezwaren weg te nemen en een archief uit huis te plaatsen bewijst een case van de gemeente Heerhugowaard. Johan Hoogewerf, coördinator Informatiebeheer bij de gemeente Heerhugowaard, had enkele jaren geleden dezelfde argumenten als zijn collega in Capelle aan den IJssel. Hoogewerf over het belangrijkste argument om de totale archiefzorg en -opslag uit te besteden: 'De bijdrage van de gemeente Heerhugowaard aan de gemeenschappelijke regeling Regionaal Historisch Centrum Alkmaar (RHCA) was in een periode van zeven jaar verviervoudigd. De kosten (in 2012) voor de gemeente Heerhugowaard

stonden in geen verhouding tot de hoeveelheid archief van de gemeente.'

Toch bleef de gemeente uiteindelijk in een gemeenschappelijke regeling met het RHCA. Daar waren twee redenen voor. Zo was de uittreedssom voor de gemeente erg hoog. Daarnaast stimuleerde de gemeenteraad de regionale samenwerking. Daarover zegt Hoogewerf: 'Met een amendement had de Raad van Heerhugowaard benadrukt dat samenwerking in de regio voor de Raad belangrijk was en dat het de Raad ook veel waard was om goed te kunnen participeren in de regio.'

Tot slot

Wat betekent deze ontwikkeling voor de rol van de traditionele archiefbewaarplaatsen bij de Regionaal Historische Centra? Dennis Chirino van Hulshoff Beheer denkt dat gemeentearchieven steeds vaker voor een commerciële aanbieder zullen kiezen. 'Niet in de laatste plaats omdat de overheidsarchieven vol raken en de investeringen voor het bouwen van archiefbewaarplaatsen enorm hoog zijn.' Bernadine Ypma, directeur van het RHC Vecht en Venen, ziet vooral mogelijkheden tot samenwerking: 'Mocht een commerciële aanbieder een interessant en kwalitatief goed product ontwikkelen, dan staat het RHC er altijd voor open om in samenwerking een businesscase te ontwikkelen.' Wel benadrukt Ypma dat gemeentes verantwoordelijk blijven voor het integrale archiefbeheer en dat commerciële archiefdepots dat (nog) niet kunnen bieden. Er zullen dus altijd voorzieningen in de eigen organisatie moeten worden geregeld.' <

Evelien de Jonge is gemeentearchivaris bij de gemeente Noord-oostpolder en redacteur van IP. Ronald de Nijs is eindredacteur van IP.

Ontmoetingsplaats

Informatieprofessionalz.nl is dé ontmoetingsplaats voor opdrachtgevers en opdrachtnemers op het gebied van informatiemanagement. U als opdrachtgever vindt snel de juiste kandidaat en professionals worden continu geattendeerd op nieuwe vacatures in het vakgebied informatiemanagement.

Dashboard

In uw persoonlijke Dashboard presenteren wij u vrijblijvend de meest geschikte kandidaten voor uw openstaande vacature(s). Dit Dashboard is een eenvoudig overzicht met al uw geplaatste vacatures en geschikte kandidaten.

Plaats eenvoudig vacatures

Bij 'Vacature aanmelden' meldt u eenvoudig uw vacature aan. Door uw vacature rechtstreeks te plaatsen op InformatieProfessionalz.nl komt uw vacature bovenaan te staan.

Voor en door informatieprofessionals

InformatieProfessionalz.nl is een platform gemaakt voor en door informatieprofessionals. Hierdoor ontstaat er sneller een perfecte match met de juiste professional!

Heeft u vragen? Neem contact met ons op.

Anco ten Boekel

06 4336 3445

anco.tenboekel@informatieprofessionalz.nl

Naomi Fecunda

06 4336 3426

naomi.fecunda@informatieprofessionalz.nl

Kimberly de Pater

06 4336 3420

Kimberly.dePater@informatieprofessionalz.nl

Vincent Janssen

wissel COLUMN

Harry Potter-generatie

Millennials. Generatie Y. Van deze termen gaan mijn zorgvuldig getrimde nekharen acuut overeind staan. Als vierentwintigjarige maak ik deel uit van een vaag bevolkingscohort dat niemand eigenlijk goed weet te omschrijven. Opgegroeid met een Samsung-telefoon in de ene hand en een Xbox-controller in de andere ontvangt Generatie Y het kennelijk prestigieuze label 'digital native'. Maar er zit meer achter de millennial dan een mediageile jobhopper. Ik verkondig daarom altijd dat ik deel uitmaak van de 'Harry Potter-generatie'. Babyboomers en Generatie X: opgelet. Net als veel van mijn leeftijdsgenoten werden wij op onze elfde verjaardag verrast met een opmerkelijk cadeau: een boek. Ugh. Ditmaal geen speelgoedgeweertje of een Action Man. De achterkant van de bezemsteel die op de kaft van *Harry Potter en de Steen der Wijzen* stond, maakte in eerste instantie weinig indruk. Na het herhaaldelijk aandringen van moederlief werd het boek opengeslagen en uiteindelijk zonder enige moeite verslonden. Samen met Harry, Ron en Hermelien ging mijn generatie de puberteit tegemoet. Tegen de tijd dat het laatste boek uitkwam, was zowel Voldemorts tirannie als onze jeugd tot een einde gekomen. Het resultaat: een generatie vol le-

x 'Er zit meer
x achter de
x millennial dan
x een mediageile
x jobhopper'

Vincent Janssen is redacteur van IP en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

venslange en fantasierijke lezers. Het onmiskenbare gegeven dat de Harry Potter-generatie een grotere digitale afdruk heeft dan haar voorgangers, betekent niet dat het fysieke boek staat te verstoffen in onze Billy-boekenkasten. Iedereen mag dan wel lid zijn van tig social media-platforms en dagelijks een

x bulk aan viral video's consumeren, we
x zijn ook in staat informatie daadwerkelijk tot ons te nemen. De Harry Potter-serie heeft, net als andere indrukwekkende boeken, mijn beslissingen, vriendschappen en waarden blijvend beïnvloed. Misschien meer onbewust dan bewust. Er kan veel gezegd worden over Generatie Y, maar oppervlakkig is zij zeker niet. De term 'Generatie Y' doet ons te kort: we zijn meer dan de 'self-obsessed' nakomelingen van Gen-X. We mogen ons dan wel vierkant staren op ieder breedbeeldscherm dat we tegenkomen en over een onstilbare app-honger beschikken, er zit meer achter deze generatie dan doorgaans gedacht wordt. Ook wij kunnen lezen. Ook wij houden van échte boeken. Net zoals bij de meeste millennials zijn Harry's wilde dagen inmiddels voorbij. Van maandag tot en met vrijdag werkt de heer Potter dociel als ambtenaar bij het Ministerie van Toverkunst, maar zijn avonturen worden niet vergeten. Harry Potter heeft velen de magie van het lezen laten zien en zelfs vertrouwd gemaakt met de bibliotheek. Harry Potter mag dan wel fictief zijn, hij heeft genoeg Drezels permanent betoverd. <

Anonymous: een legioen naamloze informatiespecialisten

De meeste lezers kennen Anonymous als een bende criminele hackers, verscholen achter griezelige maskers. Jammer, vinden Vincent Janssen en Sabrina Gijzen. Want dit fascinerende collectief is in essentie gebaseerd op de gedachte dat informatie voor iedereen vrij toegankelijk en transparant moet zijn. De onidentificeerbare zwerm van 'hacktivist' is de fysieke belichaming van het internet geworden: er is geen regie, geen censuur, geen hiërarchie – en op moreel vlak bevindt het zich in een grijs gebied. Informatievrijheid door informatieanarchie dus. Toch kan de deugdame informatiespecialist het omstreden Anonymous-collectief tot zijn collegae rekenen.

Vincent Janssen en Sabrina Gijzen .....

‘Door hackaanvallen ging Anonymous van een grappencultuur naar “het eerste leger van het internet”’

‘Free access to information!’ Nee, deze tekst is niet afkomstig van een flyer over open access. De leus stond in rode hoofdletters geschreven op de kartonnen verpakking van een tray bierblikjes. Een jongen hield het bord hoog in de lucht op een koude, sombere najaarsdag in Washington DC, nu twee jaar geleden. Op circa tweehonderd meter van het Witte Huis stond deze demonstrant, wiens gezicht schuilging achter een Guy Fawkes-masker (zie kader), luidkeels te protesteren tegen

de Amerikaanse belastingdienst. Hij was in het gezelschap van duizenden andere gemaskerde mannen en vrouwen. Allen waren ervan overtuigd dat overheden zich niet transparant genoeg opstelden. Ondertussen probeerde een groep Anonymous-hackers de site van de Amerikaanse belastingdienst uit de lucht te halen met een DDoS (Distributed Denial-of-Service) aanval. De website werd overbelast door de hackers en was hierdoor onbruikbaar. Dit gaf blijk van een sterk staaltje ‘hacktivism’.

Hoe word je een Anon?

Wil je een Anon worden? Gefeliciteerd! Je bent bij deze lid van Anonymous. Het collectief kent geen registratie of toelatingseisen: iedereen die deel wil uitmaken is welkom. Om contact te maken met andere Anons kan gebruik gemaakt worden van een van de vele versleutelde chatrooms, Anonymous-profielen op social media-platformen en websites als 4chan.

Hacktivism

Cyberpesters, terroristen, internethooligans: Anonymous wordt in de media vaak op verschillende manieren verkeerd beschreven. In werkelijkheid is Anonymous een collectief van zogeheten hacktivist. In een notendop is hacktivism het ge-

*****

*****

bruik van ict-systemen, zoals het internet, om een bepaalde politieke agenda na te streven. De hacktivisten-cultuur ontstond in het Massachusetts Institute of Technology (MIT). Voor mensen die in landen woonden met autoritaire regimes maakte een groep digitale grappenmakers van het MIT communicatiesoftware die censuur kon omzeilen. Net als het activisme kent het hacktivism verschillende gradaties: van onschuldige

Eerste internetleger

Het Anonymous-collectief heeft zich gevormd op de online gemeenschap 4chan.com. 4chan is een website waar anonieme gebruikers ongecensureerd en ongefilterd berichten, afbeeldingen en video's kunnen plaatsen, het liefst zo hilarisch en vulgair mogelijk. Door het gebruik van terugkerende symbolen, zoals internetmemes, ontstond langzamerhand een

Anons, verscholen achter Guy Fawkes-maskers, protesteren tegen de Amerikaanse belastingdienst, Washington DC, 2014

Foto's: Vincent Janssen

(online) stakingen tot gewetenloze sabotage en andere illegale activiteiten. Al deze acties hebben één doel: vrijheid van informatie. Deze hacktivistencultuur vormt de bakermat van Anonymous.

Guy Fawkes-masker

Het zwart-witte masker is het meest herkenbare - en bekende - symbool van het Anonymous-collectief. Door dit masker blijven de Anons onherkenbaar tijdens protesten. Maar waar komt dit masker vandaan? Het masker is afkomstig uit de film *V for Vendetta* (2005). Het gezicht moet lijken op Guy Fawkes, die in 1605 met het befaamde Buskruidverraad het Britse parlement probeerde op te blazen. Naast de symbolische betekenis is het masker volgens een door IP geïnterviewde Anon ook 'ontzettend cool'.

subcultuur vol anonieme nerds met grove humor als norm en 'lulz' als jargon voor leedvermaak. Daarmee was de basis voor Anonymous gelegd.

In de versleutelde Anonymous-chatroom AnonBoards vertelt een van de deelnemers, een zogeheten 'Anon', aan IP dat Anonymous niet gezien moet worden als een groep of een organisatie: 'Anonymous is geen homogene groepering. Het is vergelijkbaar met een zwerm vogels; het is groot, beweegt ongeveer in dezelfde richting, is veranderlijk, maar heeft geen duidelijk leiderschap.'

In 2006 werd dit lollige collectief ploteling politiek georiënteerd - met dank aan de uitspattingen van de Amerikaanse neonazistische radiopresentator Hal Turner. Door de hackaanvallen op Turners website ging Anonymous van een grappencultuur naar 'het eerste leger van het internet', vertelt een Anon aan IP.

'Veel Anonymous-hackers maken internet toegankelijk voor degenen aan wie dit recht ontnomen is en faciliteren toegang tot informatie voor hun publiek'

‘Hoe goed de handelingen van Anonymous ook bedoeld zijn, dit neemt niet weg dat vele activiteiten wettelijk verboden zijn’

websites bij bosjes aanklaagde voor copyrightschiending wegens het plaatsen van deze video. Scientology bleek Anonymous’ Moriarty: een perfecte vijand.

Anonymous verafschuwde de Scientologykerk, die censuur probeerde op te leggen aan de media. In een videoboodschap werd de digitale oorlog verklaard aan Scientology, eindigend met de inmiddels befaamde slogan ‘We are Anonymous. We are Legion. We do not forgive. We do not forget. Expect us’. Hiermee opende het cyberspacecollectief de aanval. Scientology-telefoonlijnen werden uit de lucht gehaald en de website kreeg een reeks DDoS-salvo’s te verduren.

Het activisme beperkte zich ditmaal niet tot het digitale rijk. Voor het eerst gingen duizenden Anons, verscholen achter Guy Fawkes-maskers, de straat op om te protesteren tegen Scientology. ‘Het was een historisch moment,’ aldus een Anon op AnonBoards. ‘Plotseling was Anonymous écht. Het internet in een fysieke vorm.’

LulzSec

Door het Project Chanology werden de internetactivisten en masse gemobiliseerd. Het aantal Anons steeg exponentieel en de acties, zowel online als offline, vonden plaats met een steeds hogere frequentie. Tijdens dit momentum richtte Anonymous ook haar pijlen op auteursrechtenorganisaties, banken, inlichtingendiensten en veiligheidsbedrijven. Neonazistische genootschappen en de repressieve regimes in Iran, Tunesië en Syrië waren eveneens doelwitten.

Er verschenen zelfs splintergroepen van Anonymous, zoals de beruchte online clan LulzSec. Dit gezelschap was verantwoordelijk voor aanvallen op onder andere de CIA en de NAVO, evenals voor een inbraak bij Sony, waarbij de gegevens van honderdduizenden Playstation-gebruikers

op straat kwamen te liggen.

LulzSec en Anonymous worden echter vaak onterecht in één adem genoemd. Anonymous is namelijk een politiek georiënteerd hackerscollectief, terwijl LulzSec pretendeert een kleine, afvallige hackersgroep te zijn die cyberaanvallen pleegt puur voor de ‘lulz’ (een verbastering voor LOL, oftewel Laughing Out Loud).

Ook voor digibeten

Luidde de strijd tegen de Scientologykerk het begin van het Anonymous-collectief in, pas twee jaar later, in 2010, vond de wereldwijde doorbraak plaats. Na de publicatie van honderdduizenden overheidsdocumenten probeerde de Amerikaanse overheid WikiLeaks te verbannen van het internet. Anonymous reageerde op haar beurt met ‘Operation Avenge Assange’: een reeks cyber- en DDoS-aanvallen in naam van de informatievrijheid.

Alle bedrijven die naar aanleiding van de publicaties geen diensten meer leverden aan WikiLeaks en geldstromen blokkeerden moesten het ontgelden. ‘Het was censuur in haar puurste vorm,’ aldus een Anon op AnonBoards.

De diensten van MasterCard en Visa werden platgelegd en die van PayPal werden enorm vertraagd. Al was Anonymous geen groentje meer op het gebied van online mobilisatie, de impact van de aanvallen op deze multinationals bleek groter dan ooit. Anonymous had namelijk een strijdmiddel ontwikkeld dat een belangrijke barrière voor hacktivisme, namelijk het gebrek aan it-kennis bij aanhangers, overwon. Met dit wapen, een simpele DDoS-app genaamd LOIC (‘Low Orbit Ion Cannon’), konden Anons met beperkte it-kennis toch digitale aanvallen uitvoeren. Het Wikileaks-offensief maakte het voor iedere digibeeet mogelijk actief deel te nemen aan het hacktivism.

Chanology

Uitgebreide media-aandacht kreeg Anonymous pas in 2008, toen het Project Chanology vorm kreeg. De Scientologykerk probeerde een promotiefilmpje met Tom Cruise van het internet te verwijderen. Chanology was de tegenreactie op de Scientologykerk, die de journalisten en

AnonOps

Na verloop van tijd begon Anonymous zich steeds meer te profileren als voorvechter van de mensenrechten. Dit bleek ook uit haar aandeel in de Arabische Lente. Bij de AnonOps (Anonymous Operations) tijdens de Tunesische en Egyptische revolutie werden overheidswebsites gehackt en kregen burgers tips hoe ze censuur en elektronische surveillance konden vermijden.

Kritiek op transparantie

Niet iedereen is vóór gehele transparantie van overheden. Hoogleraar Paul Frissen (Universiteit van Tilburg) uit in zijn nieuwe boek, *Het geheim van de laatste staat*, kritiek op het eindeloze verlangen naar transparantie. Zijn stelling is dat staten geheimen nodig hebben om de vrijheid van hun burgers te beschermen. Ongelimitideerde transparantie, zoals Anonymous nastreeft, is volgens Frissen gevaarlijk voor iedereen. Zo zijn spionage- en inlichtingendiensten belangrijk om binnen- en buitenlandse dreigingen te weren.

Ook gingen honderden WiFi-routers naar Egypte nadat de overheid het internet had afgesloten.

Bovendien zijn Anons steeds vaker op straat te vinden. Zo waren de internet-activisten prominent aanwezig bij de Occupy-protesten in 2011 en de protestacties tegen het handelsverdrag ACTA een jaar later. Operation Safe Winter, waarbij de internetactivisten iedere winter zorgdragen voor daklozen overal ter wereld, laat een menselijk gezicht van Anonymous zien.

Vanaf 2014 heeft Anonymous het vooral gemunt op politiegeweld en controversiële haatgroeperingen. De websites en social media-accounts van Islamitische Staat (IS) en de Ku Klux Klan (KKK) zijn al veelvuldig platgelegd en persoonlijke gegevens van leden werden openbaar gemaakt. Mee-dogenloze represailles tegen kinderporno-sites, autoritaire regimes en terroristen; ze maken allemaal deel uit van het repertoire.

Hacksenjacht

Hoe goed de handelingen van Anonymous ook bedoeld zijn, dit neemt niet weg dat vele activiteiten wettelijk verboden zijn. De gevolgen van de AnonOps zijn schadelijk voor zowel overheden als bepaalde individuen. De schuld van deze schade wordt door zowel het collectief als de overheden bij eenieder gelegd: hadden de geheimen nooit mogen bestaan of had Anonymous deze geheimen niet mogen publiceren? Dit kip-en-ei-verhaal pakt tot op heden altijd slecht uit voor Anonymous-leden. De 'hacksenjacht' die de Amerikaanse overheid op hacktivisten heeft geopend is groter dan waar ook ter wereld. In sommige Amerikaanse staten zijn de straffen voor hackaanvallen en digitaal protesteren hoger dan die voor pedofilie. Volgens een geïnterviewde Anon 'werken deze buitenproportionele straffen voor digitale burgerlijke ongehoorzaamheid tegen ieders vrijheid van meningsuiting'.

Collega-informatiespecialisten

De activiteiten van het cyberspace-collectief Anonymous mogen dan veelal illegaal en bombastisch zijn, ze lijken op informatiegebied meer overeenkomsten te hebben met het werk van informatieprofessionals dan men in eerste instantie zou verwachten. Net als informatiewerkers lopen hack-

tivisten tegen de onevenredige distributie van informatie aan. Veel Anonymous-hackers maken internet toegankelijk voor degenen aan wie dit recht ontnomen is en faciliteren toegang tot informatie voor hun publiek. Verschilt dit zoveel met de werkzaamheden van een informatieprofessional die continu het aanbod van informatie vereenvoudigt of uitbreidt voor de klant?

Eigenlijk niet. Zoals een bibliothecaris nieuwe boeken op de plank zet, plaatst een Anonymous-klokkenluider geclassificeerde overheidsinformatie op WikiLeaks. Met een posterstandje op een conferentie pleit de informatieprofessional voorzichtig voor open access, terwijl de Anon tumul-

'Zoals een bibliothecaris nieuwe boeken op de plank zet, plaatst een Anonymous-klokkenluider geclassificeerde overheidsinformatie op WikiLeaks'

Anons protesteren tegen de Amerikaanse belastingdienst, Washington DC, 2014

Foto: Vincent Janssen

tus op straat protesteert tegen censuur. Hoewel de inhoud van de informatie en de middelen verschillen, is het einddoel voor beiden hetzelfde.

Informatie-extremisme

De informatieprofessional staat niet alleen in de strijd voor vrij toegankelijke informatie. Anons en informatieprofessionals bevinden zich in hetzelfde spectrum als het gaat om informatievrijheid. De plaatsing in dit spectrum is echter verschillend.

Anons zijn als het ware fundamentalistische informatiespecialisten. Het hacktivismisme zou zelfs informatie-extremisme genoemd kunnen worden. Het motto is nog steeds informatievrijheid, maar sommige Anons zijn bereid buiten de wet te treden.

Over de vraag of dit doel de excessieve middelen heiligt, kan lang gediscussieerd worden – al zullen sommigen het meteen afkeuren en geen discussie aangaan. Ook binnen Anonymous is genoeg onenigheid en lang niet alle Anons houden zich bezig met illegale activiteiten, zoals hacken.

Anonymous is in feite niets meer dan de onvermijdelijke tegenreactie op eeuwenlange geheimzinnigheid. Absolute transparantie is taboe bij overheden en organisaties. Net zoals informatieprofessionals het antieke verdienmodel van uitgeverij proberen te doorbreken, wil Anonymous een einde maken aan de dierbare geheimzinnigheid van staten en bedrijven. Iedereen heeft recht op informatie, waar ook ter wereld. De enige vraag is: hoe ver ben je bereid te gaan voor informatievrijheid? <

Hoe komt een nummer van IP tot stand?

IP bestaat in 2016 20 jaar. Het blad evolueert steeds mee met zijn tijd, maar wat al jaren hetzelfde blijft is hoe de nummers tot stand komen. In de werkwijze is een groot aandeel voor de 15-koppige redactie weggelegd. En voor de auteurs die hun stukken schrijven. Een infographic, gemaakt door Niall MacKellar, maakt het productieproces van een nummer inzichtelijk.

1 Redactie

De 15 redacteuren komen evenals de lezers van IP uit verschillende geledingen van het informatievak (zoals bibliotheek, archief, erfgoed) en vormen zo een dwarsdoorsnede van 'de informatieprofessional'. En dat is ook weer terug te zien in de grote verscheidenheid van onderwerpen in IP.

1 Ideeën voor artikelen

Redactieleden en informatieprofessionals uit het werkveld dragen suggesties voor artikelen en andere bijdragen aan. Ideeën voor themanummers komen zowel vanuit de redactie als van de uitgever.

2 Discussie-emaillijst

Ook op een discussie-emaillijst bespreekt de redactie artikelen en suggesties.

3 Outline

Een artikel begint altijd met een korte opzet (outline) door de auteur. Die wordt bekeken door de redactie. Heeft de opzet groen licht gekregen, dan gaat de auteur aan de slag.

4 Eerste versie

De redactie leest de eerste versie van het artikel. Opmerkingen en suggesties voor aanvullingen/verbeteringen worden teruggekoppeld aan auteur. De aangepaste versie krijgt de redactie nog ter lezing.

5 Begeleiding

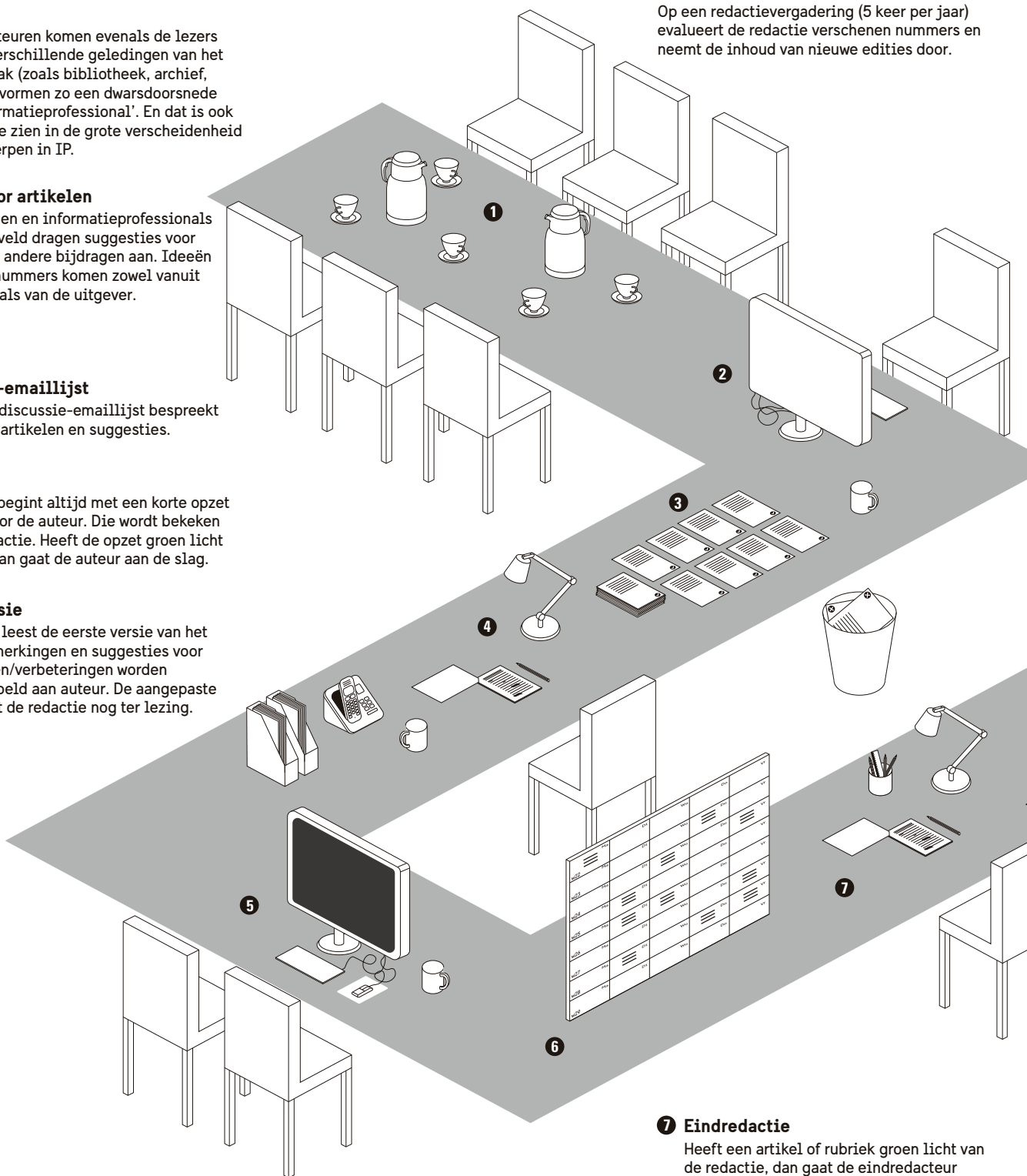
Indien nodig krijgt een auteur begeleiding bij het schrijven van een artikel.

6 Planning

De eindredacteur houdt de planning in de gaten: leveren auteurs van artikelen en rubrieken op tijd hun stukken aan?

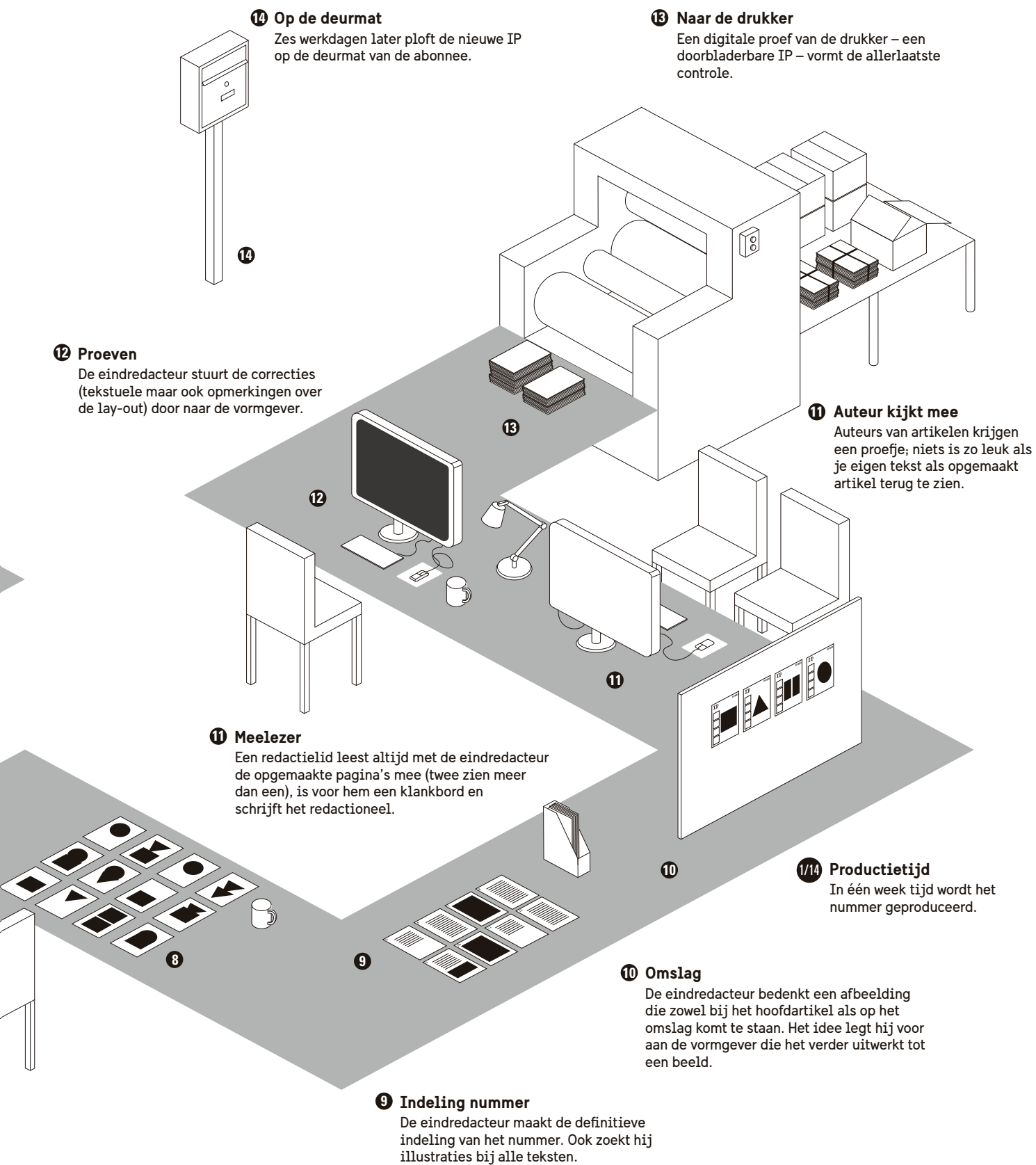
1 Vergaderen

Op een redactievergadering (5 keer per jaar) evalueert de redactie verschenen nummers en neemt de inhoud van nieuwe edities door.

7 Eindredactie

Heeft een artikel of rubriek groen licht van de redactie, dan gaat de eindredacteur ermee aan de slag. De ene keer gaat het om een paar punten en komma's die veranderd moeten worden, de andere keer krijgt een tekst een bewerking (altijd in nauw overleg met de auteur).

14 Op de deurmat
Zes werkdagen later ploft de nieuwe IP op de deurmat van de abonnee.

13 Naar de drukker
Een digitale proef van de drukker – een doorbladerbare IP – vormt de allerlaatste controle.

12 Proeven
De eindredacteur stuurt de correcties (tekstuele maar ook opmerkingen over de lay-out) door naar de vormgever.

11 Auteurs kijkt mee
Auteurs van artikelen krijgen een proefje; niets is zo leuk als je eigen tekst als opgemaakt artikel terug te zien.

11 Meelezer
Een redactielid leest altijd met de eindredacteur de opgemaakte pagina's mee (twee zien meer dan een), is voor hem een klankbord en schrijft het redactioneel.

1/14 Productietijd
In één week tijd wordt het nummer geproduceerd.

10 Omslag
De eindredacteur bedenkt een afbeelding die zowel bij het hoofdartikel als op het omslag komt te staan. Het idee legt hij voor aan de vormgever die het verder uitwerkt tot een beeld.

9 Indeling nummer
De eindredacteur maakt de definitieve indeling van het nummer. Ook zoekt hij illustraties bij alle teksten.

8 Advertenties
De eindredacteur heeft contact met het advertentiebureau en krijgt een overzicht van de advertenties voor het nummer.

Geïnspireerd geraakt? En wilt u ook een bijdrage leveren aan IP? Neem dan contact op met eindredacteur Ronald de Nijs, tel. 06-44 09 19 85, email redactie@informatieprofessional.nl.

Shannon Mattern: 'Het is nog altijd erg belangrijk om de midden- en hogere klassen bij de bibliotheek te betrekken'

Onlangs was Shannon Mattern, associate professor bij de New School in New York, even in Nederland. Frank Huysmans sprak met Mattern over haar wetenschappelijke werk, waarbij ze – vanuit het perspectief van de bibliotheek – design en de geesteswetenschappen met elkaar verbindt. Ook aan bod kwamen de huidige rollen van de bibliotheek en de bibliotheekorganisaties die wat al te graag in het voetspoor van Silicon Valley willen treden.

Frank Huysmans *****

'Informatiegeletterdheid houdt ook in dat men zich bewust is van thema's als toegankelijkheid, privacy en monitoring door de overheid'

ALLEREERST: HOE ZOU JE JE WERK AAN DE NEW SCHOOL OMSCHRIJVEN?

'Mijn specialisatie is dat ik eigenlijk geen echte specialisatie heb. Ik ben behoorlijk vrij in wat ik kan doen nu ik een vaste aanstelling heb als associate professor bij de New School in New York. Maar wat ik echt leuk vind is design te verbinden met de invalshoek van geesteswetenschappen. Data, informatie en kennis dragen intellectuele vormen en infrastructuren in zich, die al dan niet samenvallen met fysieke vormen en infrastructuren. Dit onderwerp heb ik op verschillende niveaus bekeken en het

loopt als een rode draad door mijn werk. Zonder dat we ons ervan bewust zijn is in een gebruikersinterface zoals die van een touchscreen, een bepaalde ideologie of systeem van waarden vervat. Je kunt namelijk als gebruiker bepaalde instellingen aanpassen, maar andere weer niet, omdat dit door ontwerpers en programmeurs voor jou wordt bepaald.' 'Momenteel houd ik me bezig met het ontwerp van meubels die we door de eeuwen heen hebben gebruikt om media in of op te zetten. In eerder werk heb ik ook naar bibliotheekgebouwen gekeken, dat wil zeg-

gen: naar architectuur. Het is ook mogelijk om op het niveau van een hele stad of een heel land de organisatie van informatie te bestuderen. Te denken valt bijvoorbeeld aan gedeelde boekencollecties of sorteermachines, lokale knooppunten in een grote infrastructuur die meerdere steden of vestigingen bedienen.'

JE ZIET VEEL OVEREENKOMSTEN TUSSEN BIBLIOTHEKEN EN DE ANDERE ONDERWERPEN WAAR JE AAN WERKT?

'Ja, zeer zeker. De uitdaging waar ik voor sta is studenten ervan te overtuigen dat bibliotheken raakvlakken hebben met mediastudies. Of dat bibliotheken interessant zijn om te bestuderen, bijvoorbeeld vanuit het perspectief van architectuur, of ook vanuit programmeren. De laatste paar jaar is er in New York een aantal belangrijke projecten geweest die bibliotheken op de kaart hebben gezet bij architecten en designers. Zij zijn zich ervan bewust geworden dat bibliotheken een mooie plek zijn om hun vaardigheden en experimenten op los te laten. En dat dit gebeurt in de context van de samenleving, niet in die van een commercieel bedrijf.'

IN JE ARTIKEL 'LIBRARY AS INFRASTRUCTURE' WERP JE DE VRAAG OP WELKE IDEEËN, WAARDEN EN SOCIALE VERANTWOORDELIJKHEDEN DE BIBLIOTHEEK VERTEGENWOORDIGT. WELKE ZIJN DAT VOLGENS JOU?

'Je kunt verschillende soorten bibliotheken met elkaar vergelijken, dan zie je die waarden vanzelf. Of je kunt het Amerikaanse bibliotheekstelsel, dat geworteld is in principes als "vrijheid van meningsuiting", "vrije toegankelijkheid", "vrijheid van informatie" en "geïnformeerd democratisch burgerschap", vergelijken met dat in andere landen waarin de bibliotheek op andere ideologische waarden is gegrondvest.'

MAAR ALS JE HET OP NEW YORK BETREKT?

'Dan gaat het niet alleen over intellectuele waarden en goed geïnformeerde burgers. Je moet ook een soort informatiegeletterdheid ontwikkelen. Hiermee bedoel ik niet alleen dat mensen met computers kunnen omgaan, maar ook dat zij zich bewust zijn van een heleboel politieke en economische thema's rond toegankelijkheid, privacy en monitoring door de overheid. Dus mensen

WIE IS...

Shannon Christine Mattern is associate professor (universitair hoofddocent) aan de New School in New York, een universiteit voor geesteswetenschappen, sociale wetenschappen en design. Dit semester is ze senior fellow aan de Bauhaus Universität in Weimar. Ze schreef haar masterscriptie over de spreiding van bibliotheekvestigingen en promoveerde op de ontwikkeling en het ontwerp van de centrale bibliotheek in Seattle. In 2007 publiceerde ze het boek *The New Downtown Library* (zie tinyurl.com/hxc5szj). Ze schrijft voor diverse tijdschriften. Een aanrader is haar artikel 'Library as infrastructure' in het tijdschrift *Places* (zie tinyurl.com/oll6ubd). Daarnaast is ze actief op het snijvlak van wetenschap, praktijk en design/architectuur van bibliotheken, archieven en andere media- en informatie-instituten.

Blog: wordsinspace.net
Twitter: @shannonmattern

helpen begrijpen hoe informatie-infrastructuren in elkaar zitten, wie hun data beheert, en hoe die informatie verder gebruikt kan worden. Dat is essentiële kennis in deze tijden.'

'Daarnaast dragen bibliotheken sociale waarden uit. Zo springen ze vaak bij als welzijnsorganisaties het moeten laten afweten, bijvoorbeeld vanwege ontoereikende financiering. En bibliotheken staan ook voor culturele waarden. Dat zie je bijvoorbeeld wanneer men ernaar streeft de bibliotheek een van de coolste plekken te maken om in een stad naartoe te gaan. De grote leeszaal, de *Rose Main Reading Room*, van de New York Public Library aan 42nd Street is wat mij betreft zo'n plek. Deze leeszaal is nu gesloten omdat een van de rozetten naar beneden is gekomen en het plafond nu wordt gerestoureerd. Over culturele waarden gesproken: sommigen zien dit incident als een teken van de teloorgang van de bibliotheek.'

IN JE WERK SPEEL JE MET METAFOREN VOOR DE BIBLIOTHEEK, EN MAAK JE GEBRUIK VAN CONCEPTEN ALS 'PLATFORM', 'INFRASTRUCTUUR' EN 'PLAATS'. ZO SCHRIJF JE ERGENS DAT 'PLATFORM' EEN TE PLAT CONCEPT IS. KUN JE DAT TOELICHTEN?

'Metaforen brengen connotaties met zich mee die politieke implicaties kunnen hebben. Sommige bibliotheken in de VS halen hun inspiratie uit Silicon Valley. Zij zeggen: als we onszelf nieuw leven willen inblazen, of als we willen laten zien dat we nog steeds relevant zijn in een digitale mediacultuur, dan moeten we "doorontwikkelen" en "actief zijn" en "innoveren"! Maar ik denk dat innovatie dan een doel op zichzelf wordt.'

'Silicon Valley heeft van de term "platform" een *marketing buzzword* gemaakt door het overal voor te gebruiken. Platform kan dan wel een goede term zijn om aan te duiden dat je op bibliotheken kunt steunen en dat je erop voort kunt bouwen, maar het woord "platform" daagt je niet uit om te begrijpen wat er onder dat platform schuilgaat. En zoals ik al zei moet een bibliotheek niet alleen informatiegeletterdheid en andere vormen van geletterdheid bevorderen, maar mensen ook uitleggen welke rechten ze hebben, bijvoorbeeld het recht om die infrastructuur mede vorm te geven. Daarom vind ik de "infrastructuur"-metafoor rijker dan "platform".'

WAT KUNNEN MENSEN DAN EIGENLIJK BOUWEN OP ZO'N PLATFORM, VOLGENS JOU?

'Dat kunnen allerlei dingen zijn. Kennis natuurlijk. Ze kunnen zichzelf "aan hun schoenveters optrekken", zoals het narratief uit de Verlichting het uitdrukt – dat overigens een groot deel van de Amerikaanse bibliotheekgeschiedenis uitmaakt.

'Bibliotheken die onnadenkend hun ideeën uit Silicon Valley halen, worden daarin te veel gestuurd door technofetisjisme en opportunistische oplossingsretoriek'

‘De jongere generatie ziet “dingen maken” als een intellectuele activiteit, als een belichaming van kennis’

Sommige bibliotheken zien zichzelf dus als onderdeel van de technische en bedrijfsmatige ontwikkeling, in het voetspoor van Silicon Valley. Andere helpen startups zichzelf doorontwikkelen. En een aantal bibliotheken zijn een vaste plek voor buurtgroepen, leesclubs, theater- en dansgroepen, medialabs. Ook voor *hacker labs* en *maker spaces*, al sta ik daar soms wat kritisch tegenover. Maar als je die labs en spaces goed laat aansluiten bij de missie van de bibliotheek, past het natuurlijk heel goed bij het idee van de bibliotheek als platform.’

JE BENT KRITISCH OVER SILICON VALLEY MERK IK, VOORAL WANNEER BIBLIOTHEKEN ER ONNADENKEND HUN IDEEËN VANDAAN HALEN.

‘Ik vind dat ze in te veel dingen gestuurd worden door technofetisjisme en opportunistische “oplossingsretoriek”. Je kunt de grote wereldproblemen echt niet alleen met technische oplossingen te lijf gaan. Maar als je het vanuit een ander waardensysteem doet, kun je er als bibliotheek wel je voordeel mee doen. Denk aan het bouwen van een digitaal archief door en voor de gemeenschap. Dat gaat niet over geld verdienen en persoonlijke data verzamelen, die je dan vervolgens doorverkoopt aan adverteerders. Het gaat er puur en alleen om de gemeenschap een manier te

laten vinden om haar verschillende stemmen bijeen te brengen. En zo een gemeenschapsgevoel tot uitdrukking te brengen en vorm te geven aan een verzamelplaats voor het collectieve geheugen van de gemeenschap.’

OPENBARE BIBLIOTHEKEN KOMEN VOORT UIT EEN NEGENTIENDE-EEUWS DENKEN DAT ‘SOCIAL ENGINEERING’ WORDT GENOEMD. HIER IN NEDERLAND KONDEN ARCHITECTEN EN STADSPANNERS IN DE POLDERS HELEMAAL VANAF NUL BEGINNEN EN PROBEERDEN ZE MET STADSRICHTING EN ARCHITECTUUR DE BEWONERS TOT BETERE MENSEN TE MAKEN. HEBBEN WE INMIDDELS EEN SET RECEPTEN WAARVAN WE WETEN DAT ZE ECHT WERKEN?

‘Er is in Amerika een kritische benadering die met een door Foucault geschoolde blik naar bibliotheken kijkt, “het disciplineren van volgzaam onderdanen”. Denk ook aan het “Amerikaniseren” van immigranten: ze dingen leren die ze moeten weten om een Amerikaan te kunnen zijn, een goede en productieve arbeider bijvoorbeeld. Die politieke motivatie heeft zeker een rol gespeeld in de Amerikaanse bibliotheekgeschiedenis en moet vooral niet onder het tapijt worden geveegd.’

‘Maar er is ook veel voor te zeggen dat een instituut als de bibliotheek veel goeds voortbrengt. Door structuur en middelen te bieden, maar mensen zelf te laten beslissen wat ze er voor goeds mee doen. Die omslag zie je ook in het vak van bibliothecaris zelf. Vroeger probeerde je iedereen naar het lezen van goede of in ieder geval respectabele literatuur te begeleiden. En nu heb je gebruikersgestuurde collectievorming en leg je je erbij neer dat je niet iedereen na een paar jaar lidmaatschap tot het lezen van Plato zult hebben verleid.’

ER IS EEN DISCOURS, VEELAL VERWOORD DOOR UITGEVERS, DAT DE OPENBARE BIBLIOTHEEK ZICH NIET ZOU MOETEN RICHTEN OP MENSEN UIT DE MIDDEN- EN HOGERE KLASSEN, OMDAT DIE BEST HUN EIGEN BOEKEN KUNNEN KOPEN EN ABONNEMENTEN KUNNEN BETALEN. WAT VIND JIJ VAN DIT STANDPUNT?

‘Ik vind dat bibliotheken er zijn om de bevolking in de volle breedte te bedienen. Wel is hun speciale aandacht voor ach-

tergestelde groepen een belangrijk punt. Hoewel de hogere- en middenklassen inderdaad zich uiteraard best hun Netflix- en Spotify-abonnement kunnen veroorloven, vind ik het nog steeds erg belangrijk deze groepen bij de bibliotheek te betrekken. Al was het maar om de bevoorrechten te vragen hun kennis en vaardigheden met de bibliotheek en minderbedeelde gebruikers te delen.’

IN NEDERLAND STAAN OPENBARE BIBLIOTHEKEN STERK IN HET TEKEN VAN LEESBEVORDERING, LEESPLEZIER, STIMULEREN VAN DE LEES- EN LITERAIRE CULTUUR. JIJ NOEMDE EERDER EEN REEK ACTIVITEITEN WAARVAN HIER - NAAR IK VERWACHT - DE GROTE MEERDERHEID VINDT DAT ZE NIET IN DE BIBLIOTHEEK THUISHOREN.

‘Veel Amerikanen zijn dat met ze eens. Er is een generatieverschil, vermoed ik. Oudere generaties zien er het nut niet van in, maar de jongere generatie staat meer open voor “doen” en “maken”. Zij zien “dingen maken” eerder wel als een intellectuele activiteit, als een belichaming van kennis. Ze leren van pedagogische denkbeelden die nu in zwang zijn dat je kunt ‘kennen’ met je lichaam. Dat er een rechte lijn loopt van het lezen van boeken over bewegen en gezondheid naar het toepassen van die kennis tijdens een yogacursus in de *community room* van de bibliotheek. Maar anderen zien dat dus weer als een totaal overbodige activiteit en een verspilling van gemeenschapsgeld.’

‘Etnografisch onderzoek in enkele etnische buurten in New York heeft overigens heel mooi aangetoond dat dit soms ook andersom werkte – wat deze stelling over generaties tegensprekt. Zo was er een groep mensen die zich bezighield met koken en kookboeken. Zij hielden dan in de bibliotheek een kookwedstrijd. En er was een kookdemonstratie door Italianen over hoe je spaghetti maakt. Die kennis werd zo van oudere op jongere generaties overgedragen. Dat is, net als die yoga, een manier om kennis in de praktijk te brengen. En het is tevens een manier voor bibliotheken om die plek te zijn waar lokale kennis samenkomt.’

Frank Huysmans is bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA, zelfstandig onderzoeker en adviseur bij WareKennis en redacteur van IP.

Snapchat: meer dan sexting

Waar men vorig jaar nog op elk toeristisch plekje om de oren geslagen werd met selfiesticks, is er nu een nieuwe trend in selfieland: faceswappen met Snapchat. Ieder social media-kanaal wordt inmiddels bestookt met de verwisselde gezichten van de gefotografeerden. Snapchats faceswapfunctie is slechts een lokkertje. De app heeft namelijk veel meer in haar mars. Ook voor bibliotheek en archief.

Vincent Janssen *****

‘Met behulp van Snapchat kan een universiteitsbibliotheek een informelere band met haar studenten opbouwen’

Op wonderbaarlijke wijze er toch in geslaagd om nooit van Snapchat gehoord te hebben? Het is een app waarmee de gebruikers foto- en videoberichten naar elkaar kunnen sturen. Het bijzondere aan deze zogeheten ‘snaps’ is dat ze slechts enkele seconden te bekijken zijn. Hierna wordt het bericht automatisch verwijderd. Het aantal van één miljoen Nederlandse Snapchatters komt nog niet in de buurt bij

de aantallen van Facebook (9,6 miljoen), Twitter (2,6 miljoen) of Instagram (2,1 miljoen). Maar het aantal actieve Nederlandse gebruikers groeit razendsnel: het afgelopen jaar met maar liefst 69 procent. Nu er dagelijks meer dan acht miljard snaps (ruim 9000 snaps per seconde) wereldwijd worden verstuurd, is het niet meer te ontkennen dat Snapchat enorme potentie heeft als communicatiemiddel.

‘Heineken, McDonald’s en WNF hebben met Snapchat-campagnes hun fanbase succesvol weten te beroeren’

Sexting

Sinds de komst van Snapchat vier jaar geleden gaat de app gebukt onder de reputatie dat het alleen voor ‘sexting’ gebruikt wordt. Onterecht, zeggen onderzoekers van Cornell University. Gebruikersonderzoeken hebben namelijk aangetoond dat jongeren de app gebruiken omdat het gewoonweg grappig is. Foto’s en video’s kunnen eenvoudig met hilarische filters, stickers en animaties bewerkt worden. Snel en schaamteloos worden misvormde selfies met uitpuilende lippen en fluorescerende ogen gedeeld, zonder zorgen dat de foto bewaard wordt door de ontvangers. Sinds 2013 laat Snapchat haar gebruikers met de zogeheten ‘Story’-functie een chronologisch verhaal vertellen door het aaneensluiten van snaps. Snapchat introduceert daarnaast regelmatig nieuwe functionaliteiten. In 2015 presenteerde de app haar ‘Discover’-functie, waar bedrijven en organisaties advertentiesnaps kunnen plaatsen. De app biedt ook een ‘direct messaging’-optie, waarmee gechat kan worden met andere gebruikers.

Bibliotheken op Snapchat

Wie nu zoekt naar geestige snaps van Nederlandse bibliotheken of gênante selfies van archivarissen, komt van een koude kermis thuis. Grondige zoektochten in de krochten van het Snapchat-contactlijstje leveren vooralsnog geen enkel resultaat op. IP vroeg aan verscheidene universiteitsbibliotheken en archieven waarom Snapchat geen deel uitmaakt van hun communicatieplan. Wat blijkt: de meeste instanties hebben er gewoonweg nog niet over nagedacht of zien de waarde van de app niet in. Zo verwacht de bibliotheek van de Universiteit van Utrecht Snapchat niet te gaan gebruiken in de toekomst: ‘We gebruiken wel Facebook en Twitter, maar Snapchat is nog een aantal bruggen te ver,’ aldus Yivat Muskens-Mozes, eindredacteur en coördinator webredactie. Ook de UB van de Technische Universiteit Eindhoven (TU/e) houdt het bij de gangbare sociale media-platforms: ‘We gebruiken Snapchat niet. We zien daar niet echt een meerwaarde voor de bibliotheek in.’

Bij archieven lijkt het vooralsnog ook weinig kans te hebben: ‘Op Snapchat blijkt toch vooral een jongere doelgroep actief, die volgens onze ervaring zó ver van archieven afstaat, dat het wel héél ambitieus zou zijn om deze jongeren te bereiken,’ aldus Christian van der Ven van het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC).

Social-media-moeheid

Communicatiemedewerkers lopen nog niet warm voor de app. Eerst Facebook, toen Twitter, Instagram, Tumblr, Flickr en nu ook nog eens Snapchat: wanneer houdt het eens op? De hoeveelheid sociale platformen groeit als kool en veel organisaties lijken niet bereid om al deze forums te gebruiken. Een heuse social-media-moeheid hangt in de lucht.

Het is uiteraard buitensporig om de beperkte PR-middelen van een bibliotheek of archief dun uit te smeren over het gehele scala aan social media-apps. Zo overweegt het Stadsarchief van Amsterdam ook het gebruik van nieuwe social media, maar die kunnen nog niet toegepast worden ‘omdat ze de mankracht missen om dat goed te beheren’, aldus Frank Driessen.

Het groeiende aanbod aan applicaties geeft

echter wel de mogelijkheid om tactisch een medium te kiezen. De UB van de Vrije Universiteit (VU) gaat volgens Academic Support-manager Arjan Schalken bijvoorbeeld de komende maanden evalueren hoe het klantcontact verbeterd kan worden: ‘Het is mogelijk dat nu ook andere kanalen, zoals (Snap)chat, gebruikt gaan worden.’

Snapchat is een goede kanshebber als gekken wordt naar de demografie van de gebruikers. Ruim 5 procent van de Snapchatters is namelijk tussen de 18 en 24 jaar. Voor de universiteitsbibliotheek is de app dus een onaangestaste communicatiegoudmijn.

Stiekeme knipoo

Voor het delen van de openingstijden, het etaleren van een nieuw ebook of het aankondigen van sanitair onderhoud is Snapchat niet ideaal. De UB van Wageningen UR merkt zo terecht op: ‘Naar ons idee is Snapchat geen geschikt medium om *zake-lijk* te communiceren’. Omdat snaps maar luttele secondes zichtbaar zijn, vergt de app daarom een alternatieve – wellicht onorthodoxe – benadering.

Het ontvangen van een snap voelt aan als een flirterige knipoo van een onbekende medereiziger in de trein: stiekem, intiem en alleen voor jouw ogen bedoeld. Snapchat biedt een universiteitsbibliotheek de mogelijkheid om een informelere band op te bouwen met haar studenten. Een kijkje achter de schermen, een selfie van de baliemedewerker, of een video van de uit-de-hand-gelopen-kerstborrel kunnen zorgeloos verstuurd worden. Het bericht vernietigt zichzelf toch.

De bibliotheek heeft volledige controle over de berichten en kan vermakelijke foto's aan de studenten laten zien, die weer verdwenen zijn voordat de communicatieadviseur er lucht van krijgt. Social media-expert David Lee King ziet hierbij voor bibliotheken beslist een rol weggelegd: 'Ik ben geen fan van officiële communicatieprotocollen. Ik ben van mening dat communicatie vanuit bibliotheken leuk en informeel moeten zijn. Het is belangrijk de informatie op een vriendelijke manier over te brengen.'

Of iedere organisatie staat te wachten op een ongedwongen communicatiemiddel zoals Snapchat is maar de vraag. Organisaties als Heineken, McDonald's en WNF hebben in ieder geval met ingenieuze Snapchat-campagnes en 'behind-the-scenes-snaps' hun fanbase succesvol weten te beroeren.

Kartels

Het succes van Snapchat valt of staat met de garantie dat snaps ook écht verwijderd worden. In 2014 bevond de toekomst van Snapchat zich op glad ijs toen verscheidene apps het toch mogelijk maakten om screenshots van snaps te maken. Het team achter Snapchat heeft sinds 2014 gelukkig hard aan de beveiliging van de app gewerkt, zodat het maken van screenshots moeilijker wordt.

Het is niet verwonderlijk dat de app nu ook populair is in criminele circuits. Zo gebruiken verscheidene Mexicaanse drugskartels Snapchat om onderling informatie te delen of anderen te bedreigen – zonder een spoor achter te laten. Geheel water-

dicht is het systeem natuurlijk nooit. Het is altijd mogelijk om een foto van het scherm te maken met een ander toestel.

Voor de meeste (legale) organisaties is dit echter geen probleem. Aangezien het onwaarschijnlijk is dat een bibliotheek of archief naaktfoto's of dreigementen zou versturen via Snapchat, is de veiligheid van de app meer dan toereikend. Geen reden om het niet eens te proberen.

Post-Twittertijdperk

Of organisaties het willen of niet, de communicatielijnen zullen daarnaartoe moeten waar de gebruikers online zijn. Ondanks dat de Universiteitsbibliotheek van de Rijksuniversiteit Groningen zich er (nog) niet mee bezighoudt, erkent Frank den Hollander van het communicatieteam wel de toenemende populariteit van de app: 'Als ik lees dat inmiddels veel mensen uit onze doelgroep liever Snapchat gebruiken dan bijvoorbeeld Twitter, is het misschien toch zaak ons ook daar eens in te gaan verdiepen.'

MySpace en wijlen Hyves hebben laten zien dat social media-platforms geen onsterfelijkheid kennen. Experimenten met alternatieve apps zijn er echter volop, zoals bij de Universiteitsbibliotheek van Nijmegen: 'De UB is wel aan het onderzoeken of ook Instagram, naast Facebook en Twitter (die we wel gebruiken), kan worden ingezet.' Snapchat wordt helaas overgeslagen, omdat 'UB's vaak niet weten hoe ze de app op een zinvolle manier kunnen gebruiken,' aldus Cherry Taylor (UvT). Verder kijken dan Twitter kan nauwelijks kwaad. Gelukkig zijn de opties voor het post-Twittertijdperk er in overvloed.

Faceswappen in het depot

Hoe zou een universiteitsbibliotheek of archief de app kunnen inzetten? IP vroeg Snapchat zélf om tips. Het advies wees onder andere op een gloednieuwe functie: 'Je kunt nu een Community Geofilter aanmaken voor een stad, universiteit of andere publieke locatie.' Een geofilter geeft gebruikers de mogelijkheid snaps te maken met een unieke filter (een soort stempel over de afbeelding) die gekoppeld is aan een bepaalde locatie. Iedere selfie die geschoten wordt in de UB, krijgt dan bijvoorbeeld automatisch een UB-logo in de afbeelding.

'Snapchat vraagt om een alternatieve – onorthodoxe – benadering'

Voor de universiteitsbibliotheken die overwogen eens met Snapchat te experimenteren, zoals de VU of de Universiteit van Maastricht (UM), kan deze functie de doorslag geven: 'Onze UB organiseert jaarlijks een fotowedstrijd op Facebook, zoals een selfiecontest. Wellicht dat we hiervoor volgend jaar Snapchat gaan gebruiken. Misschien in de vorm van een snap-contest,' aldus Sabrina Gijsen (UM). Voor inspiratie kan ook gekeken worden naar buitenlandse bibliotheken die actief zijn op Snapchat. Amerikaanse openbare bibliotheken, zoals de Frisco Public Library en Glen Rock Public Library, gebruiken hun Snapchataccounts om bijvoorbeeld speciale evenementen aan te kondigen en leuke winacties te promoten. Voor de sceptici is het downloaden van Snapchat tóch de moeite waard. Al is het alleen om even te faceswappen met collega's in het depot. Een zinvol communicatiemiddel of niet: komisch is de app zeker.<

Vincent Janssen is redacteur van IP en specialist Scientific Information bij de Maastricht University Library.

Persistent identifiers: twee aanpakken – en nog eentje

In de vorige IP stond een bijdrage over het tegengaan van linkrot in digitaal erfgoedcollecties met behulp van persistent identifiers (IP 4/2016). Herbert Van de Sompel, die in het nummer daarvoor uitgebreid aan het woord kwam over technische oplossingen voor webarchivering (IP 3/2016), schreef op verzoek van IP een korte reactie. Hij gaat in op verschillende manieren om persistent identifiers technisch te implementeren en de noodzaak mensen ertoe te bewegen ook daadwerkelijk de juiste identifiers te gebruiken.

Herbert Van de Sompel *****

De bijdrage van Maayke Rusken illustreert op een uitstekende manier de behoefte aan stabiele identificatie voor digitale erfgoedcollecties. Als je op lange termijn betrouwbare toegang wilt bieden tot digitale objecten, en vooral als je de objecten van een bepaalde instelling wilt gaan incorporeren in een bredere, lokale, regionale of internationale context, dan is een stabiele manier om die objecten te kunnen identificeren en ernaar te kunnen verwijzen essentieel.

In deze bijdrage wil ik een aantal, vooral technische, toelichtingen geven op diverse aanpakken die er zijn om de beoogde persistentie te bereiken. En ik wil ook toelichten dat die oplossingen magisch noch gratis zijn.

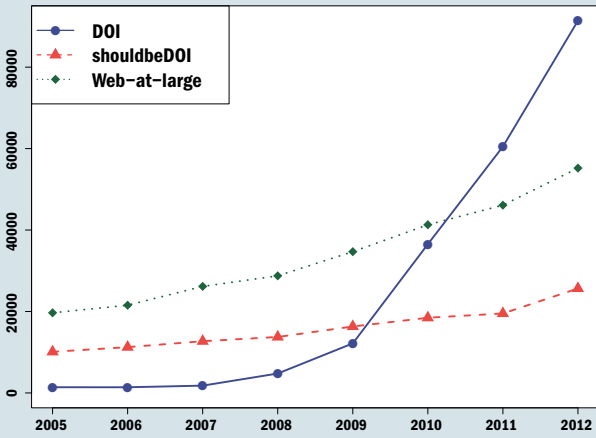
Stabiliteit

In het algemeen kun je stellen dat een *persistent identifier* een webidentiteit geeft aan een object, en dat die identiteit mid-

dels speciale infrastructuur door de tijd stabiel gehouden wordt. Die stabiliteit is nodig omdat een object kan verhuizen van het ene webadres naar het andere. Dit kan zijn omdat er een platformmigratie plaatsvindt (de locatie-URI verandert binnen hetzelfde webdomein) of omdat een object overgaat naar een andere beheerder (de locatie-URI verandert naar een ander webdomein). Daarom wordt in persistent identifier-oplossingen de webidentiteit losgekoppeld van de weblocatie. Je hebt dus twee HTTP URI's voor een object: eentje – de *persistente HTTP URI* – die de identiteit van het object aangeeft, en een andere – de *locatie HTTP URI* – die de locatie op het web aangeeft. Wanneer je de persistente HTTP URI aanklikt word je doorgestuurd naar de locatie-URI van het object.

Aanpak 1 en 2

Er zijn twee typische manieren om dit stramien te implementeren. De eerste, en bekendste, is gebaseerd op een gezamenlijke infrastructuur die over verschillende webdomeinen gebruikt kan worden. In dit geval worden de persistente URI's aange-

DOIs

Wetenschappelijke artikelen verwijzen naar andere wetenschappelijke artikelen. Om die referenties stabiel te houden werden midden jaren negentig DOIs (Digital Object Identifiers) ingevoerd. De bedoeling is dat naar artikelen wordt verwezen met de persistente HTTP DOI's. Spijtig genoeg is dit veelal niet het geval. Voor artikelen op de preprintserver arXiv (voornamelijk natuurwetenschappen en wiskunde/statistiek) is te zien dat het aantal DOI-referenties gestaag groeit vanaf 2009 (blauwe lijn, 'DOI'). Maar ook referenties

maakt in een gereserveerd webdomein. Wanneer je die URI's aanklikt, word je doorgestuurd naar de locatie-URI's die zich in verschillende domeinen kunnen bevinden. Voorbeelden van deze aanpak zijn onder meer DOI (Digital Object Identifier), handle, identifiers.org, PURL (Persistent Uniform Resource Locator) en W3ID. In deze aanpak wordt de correspondentie tussen de persistente URI en de locatie-URI bewaard in een tabel die up-to-date gehouden wordt door de beheerders van de respectievelijke objecten.

In een tweede aanpak maak je de persistente HTTP URI gewoon aan in hetzelfde domein van de locatie-URI en wordt de correspondentie lokaal beheerd; soms in een tabel, soms door gebruik te maken van simpele correspondentieregels die in de webserver worden ingebakken. Deze aanpak wordt bijvoorbeeld gebruikt door sommige institutional repository-platforms zoals eprints.org.

Niet gratis

Voor beide aanpakken geldt dat het bereiken van persistentie niet gratis is. Voor de eerste moet de gezamenlijke infrastructuur degelijk worden beheerd. Dat dit niet vanzelf gaat werd duidelijk toen in januari 2015 de DOI-infrastructuur tijdelijk onderuitging (tinyurl.com/zu4beac) omdat men vergeten was het domein doi.org te vernieuwen.

Voor allebei geldt ook dat je de correspondentie tussen persistente URI en locatie-URI up-to-date dient te houden. En dat is niet zonder meer vanzelfsprekend. Recentelijk nog liet ik CrossRef – de belangrijkste speler in DOIs – weten dat verschillende DOIs gebruikt door de wetenschappelijke digitale bibliotheek JSTOR het niet meer deden. Het is een anekdote, maar wel

eentje die erop wijst dat zelfs elegante en goedbedoelde infrastructuur onderhevig is aan menselijk falen.

Probleem

Een ernstig, en zelden besproken, probleem is dat de webinfrastructuur geen ingebouwde ondersteuning heeft voor persistente HTTP URI's. Nadat je op de persistente URI hebt geklikt kom je bij de locatie-URI terecht. En als je het object dan bij je bladwijzers wilt stoppen of in een citatiemanager wilt opslaan, is het spijtig genoeg de locatie-URI die wordt opgeslagen. Daarom vertelt de op de locatie-URI gepresenteerde pagina je vaak dat je dit object moet opslaan onder een andere URI, namelijk de persistente. Wat gebruikers uiteraard niet doen.

Dit probleem is allesbehalve een lachertje. In een recente studie (arxiv.org/abs/1602.09102) keken we naar 1,6 miljoen HTTP URI's waarnaar in wetenschappelijke artikelen werd verwezen. We vonden dat zowat 700.000 URI's refereerden naar webpagina's en de overige 900.000 naar andere wetenschappelijke artikelen. Van die 900.000 was het merendeel – 500.000 – niet geciteerd met de persistente URI – de HTTP DOI – maar met de locatie-URI van de landing page. Doordat het web geen echte ondersteuning heeft voor persistente URI's wordt de persistentie die met het gebruik van DOIs wordt beoogd niet bereikt. Dit irriteert me mateloos. Daarom ik heb een projectje opgezet om dat te gaan veranderen, namelijk door een speciale link te gaan gebruiken in HTTP-response headers die van de locatie-URI naar de persistente URI wijst. Als die link er is, dan zou je browser of citatiemanager de persistente URI eenvoudig kunnen opslaan.

'De oplossingen voor linkrot zijn magisch noch gratis'

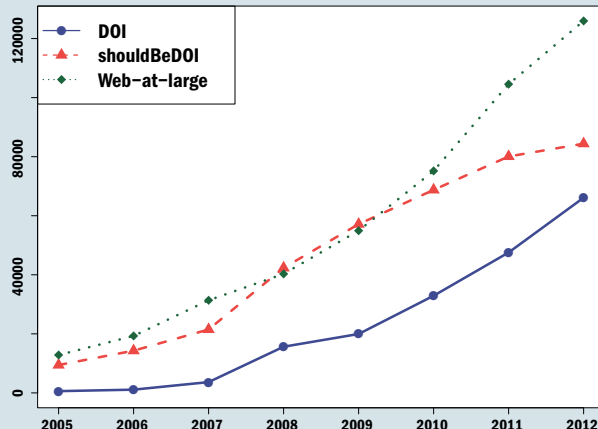
Aanpak 3

Er is ook nog een derde aanpak om persistentie te bereiken voor URI's: zonder gebruik te maken van speciale infrastructuur. Die bestaat erin gewoon vast te houden aan een webdomein – vergeet niet te betalen – en de URI's in dat domein stabiel te houden. De aandachtige lezer van de bijdrage van Maayke Rusken zal de verwijzing naar het voortreffelijke linked data-werk van de Koninklijke Bibliotheek niet ontgaan zijn. De URI's gebruikt in de KB-thesaurus voor auteursnamen hebben de vorm data.kb.nl/thesaurus/265748240. Niks persistent identifiers. De oplossing bestaat simpelweg uit URI's en de intentie van de KB om te blijven bestaan en de URI's stabiel te houden. <

Herbert Van de Sompel is team leader van het Prototyping Team bij de Research Library van de Los Alamos National Laboratory.

Verder lezen
Volg de verdere discussie over de aanpak van linkrot op www.informatieprofessional.nl/bijdragen

die gebruikmaken van de locatie-URI in plaats van de persistente HTTP DOI zitten in de lift (rode lijn, 'ShouldBeDOI'). Voor artikelen in PubMedCentral (PMC), een repository voor de (bio)medische wetenschappen, is het beeld nog minder positief. Merk ook op dat het aantal verwijzingen naar pagina's die geen wetenschappelijke artikelen zijn (groene lijn, 'Web-at-large') gestaag groeit. DOIs bieden geen oplossing om die referenties persistent te houden. Dat doet de Robust Links-oplossing wel (zie het interview met Van de Sompel in nummer 3 van deze jaargang).

Herbert Van de Sompel, Martin Klein, and Shawn M. Jones. 2016. 'Persistent URIs Must Be Used To Be Persistent'. In Proceedings of the 25th International Conference Companion on World Wide Web (WWW '16 Companion). arxiv.org/abs/1602.09102.

KVAN 125 jaar

De Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland bestaat 125 jaar. De oudste beroepsvereniging van archivarissen ter wereld viert dit jubileum met een speciaal congres op 15-17 juni in Haarlem, de plaats van oprichting.

Centraal staat de toekomst van het vak van archivarissen en andere informatieprofessionals. Onder de titel 'Values in transition: perspectives on the future of the archival profession' wordt op het congres de blik gericht op de toekomst. Wat betekenen – aldus de opstellers van het programma – de vanuit de papieren wereld zo vertrouwde concepten als integriteit, authenticiteit, toegankelijkheid en privacy in de digitale

samenleving? Zijn de archivarissen en informatieprofessionals van de toekomst nog hoeders van deze waarden, of worden ze aan de hand van algoritmes straks digitaal 'ingeregeld'? Zijn de kernwaarden eigenlijk nog wel relevant? En welke nieuwe uitgangspunten inzake informatie zijn er in de digitale samenleving nodig?

Boeiende vragen die mijlenver afstaan van wat de grondleggers van de archivalistiek Mrs. S. Muller Fz., J.A. Feith en R. Fruin Th.Az. in 1898 in de *Handleiding voor het ordenen en beschrijven van archieven* noteerden. Deze handleiding is de eerste codificatie van de archiefwetenschap, bevattend een standaardmethode voor het inventariseren van archieven. Het kernconcept is het respect des fonds of herkomstbeginsel, gekoppeld aan een respect voor de oude orde.

'Oude orde?', die gaat zeker op de schop tijdens het jubileumcongres met sprekers als Brewster Kahle (16 juni) en Ben Kafka (17 juni). Zie kvan.nl/jubileumcongres. De archivarissenblik is op de toekomst gericht, zij het dat op de pre-conference bijeenkomst van 15 juni door Erika Hokke toch aandacht zal worden besteed aan de geschiedenis van de KVAN: 125 jaar is tenslotte niet niks.

EXCLUSIEF CURSUSAANBOD VOOR LEDEN VERENIGING SOD

Dit najaar verzorgt GO opleidingen een aantal cursussen exclusief voor leden van de Vereniging SOD. Deze opleidingsactiviteiten spelen in op de actualiteit: de onderwerpen hebben te maken met de transitie van een analoge naar een digitale informatiehuishouding bij overheidsorganisaties.

In september staat de tweedaagse cursus *Introductie Zaakgericht Werken* op de agenda, gevolgd door de eendaagse workshop *TMLO* in oktober en *E-mailmanagement* in november. Bij grote belangstelling herhalen de Vereniging SOD en GO de cyclus begin 2017.

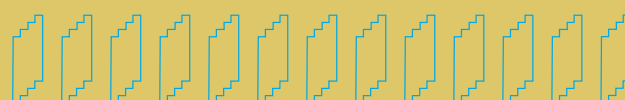
De Vereniging SOD geeft op deze manier invulling aan de eigen missie, waarin de ontwikkeling en opleiding van de leden als een van de speerpunten is genoemd. Sinds de ont koppeling met SOD Opleidingen stond dit aspect op een laag pitje.

Meer informatie over de opleidingen voor leden van de Vereniging SOD via www.verenigingsod.nl of www.goopleidingen.nl.

INSPIRATIESESSIES

Ook verzorgt de Vereniging SOD in het najaar een aantal inspiratiesessies die verband hebben met de documentaire *Alles is Informatie*. Gezien het gestaag groeiende aantal views (inmiddels meer dan 3000 op Vimeo) blijft het onderwerp van de documentaire actueel. Voldoende reden dus om eind 2016 het land in te gaan en weer in contact te komen met de leden.

KNVI

Koninklijke Nederlandse Vereniging
van Informatieprofessionals

16 juni Algemene Ledenvergadering

Kom en praat mee over de toekomst van jouw beroepsvereniging!

Het bestuur vraagt jullie je uit te spreken over het voornemen om vanaf 2017 samen te smelten met het platform voor ICT-professionals Ngi-NGN en de Vereniging SOD, vakvereniging voor documentaire informatievoorziening en administratieve organisatie.

Wil je weten waarom? Lees, stel je vraag of geef je mening op samen.knvi.info. We verwachten je op 16 juni. We zijn te gast tijdens de KVAN-dagen in Haarlem.

Datum en tijd: donderdag 16 juni 2016, aanvang 13.00 uur.
Geef je nu op via <http://goo.gl/FyIBMA>

Afdeling PRISSMA .....

Prissma GO InfoBattle 2016

Voor het vierde jaar op rij organiseert Prissma, in samenwerking met sponsor GO opleidingen door heel Nederland InfoBattle-voorrondes.

Geïnspireerd op de in veel kroegen gespeelde Pub Trivia quizzen is dit een quiz voor informatiespecialisten die in teamverband met elkaar de strijd aangaan.

Zoals altijd zijn er voorrondes in Den Haag, Amsterdam en Groningen, en ook dit jaar worden daar nog locaties aan toegevoegd. Zo was er op 26 april voor het eerst een IB in Tilburg, waar Prissma samen met BiebLab Brabant een goed bezochte voorronde organiseerde. De finale vindt zoals altijd plaats op het KNVI-congres op 10 november.

Deelnemen kan nog op 29 september in Amsterdam. Prissma is nog op zoek naar een locatie en een mede-organisator in Oost Nederland. Kijk op de website van Prissma (www.prissma.nl) voor meer informatie.

Afdeling SB .....

16 september Lustrumcongres KNVI-SB

De afdeling SB bestaat in september 75 jaar en organiseert onder het thema TIJD & RUIMTE op vrijdag 16 september 2016 haar jubileumcongres.

Het congres vindt plaats op 2 locaties in Noordwijk: Space Expo en Decos. Een veelzijdig programma biedt lezingen en workshops, afgewisseld met spanning (InfoBattle) en ontspanning (muziek) en natuurlijk na afloop een feestelijke netwerkborrel! Bekijk het volledige programma binnenkort op de website van KNVI.

Reserveer alvast deze datum!

Toegangsprijs:

KNVI-leden € 40,00 (incl. BTW)

Studenten € 25,00 (incl. BTW)

Aanmelden:

info@knvi.net

Informatie:

Jolieke Schroot - joansco@hotmail.com

Gesponsord door:

DECOS
DEFINING TOMORROW

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Geert-Jan van Bussel

COLUMN

Nieuws?

Binnenlands Bestuur beschrijft de worsteling van gemeenten met floppy's, tapes en cd-roms. 'Oude' informatie is moeilijk vindbaar, niet doorzoekbaar en soms geheel ontoegankelijk.

Er zijn zoveel boeken, artikelen en nieuwsberichten verschenen over

de wankelende 'duurzaamheid' van digitale informatie dat het verwonderlijk is dat een tijdschrift zo'n bericht nog als nieuws kan presenteren. Al in februari 2014 publiceerde ik samen met een collega een opiniestuk in datzelfde *Binnenlands Bestuur*, waarin we reageerden op een rapportage van de Erfgoedinspectie over de falende digitale archivering binnen de ministeries. Wij sloten af met: 'Onze rijksoverheid wordt niet dement – zij is het al.' Er hebben de afgelopen jaren voldoende berichten de pers gehaald om die stelling ook te betrekken op de gemeentelijke overheid.

Het 'geheugen' wordt niet beter met digitale technologie. En het was al niet zo geweldig! Want ook in het analoge tijdperk was veel informatie moeilijk vindbaar, niet doorzoekbaar en geheel ontoegankelijk. In talrijke projecten werden juist die argumenten gebruikt om het papier af te zweren en te digitaliseren. Naast de kosten uiteraard, want digitaal werken en archiveren is toch stukken goedkoper? Ook die idee is een illusie gebleken. Het moeizame en kostbare proces om digitale bewaarplaatsen (e-depots) tot stand te brengen is daarvan een uiting.

Terug naar de floppy's, tapes en cd-roms. Is het erg als ze niet toegankelijk zijn?

'Bij alle rampverhalen over het verloren gaan van digitale data blijkt uiteindelijk dat het grootste deel ervan kon worden gered'

Geert-Jan van Bussel is ondernemer en lector Digital Archiving & Compliance bij de Hogeschool van Amsterdam

Dat is afhankelijk van het moment waarop ze met data beschreven zijn. Hilbert en López constateerden in 2011 in *Science* dat in 2000 ongeveer 25 procent van de beschikbare data opgeslagen was in digitale vorm, terwijl dat in 2007 al gestegen was tot 94 procent. Als die floppy's, tapes en cd-roms voor 2000 te dateren zijn, dan is hun ontoegankelijkheid niet zo proble-

matisch. De meeste informatie van voor dat moment is grotendeels in papieren dossiers opgeborgen. Maar na 2000 worden papieren dossiers steeds dunner, zijn digitale data leidend en wordt het print-commando minder gebruikt. De toegankelijkheid van opslagmedia wordt dan essentieel om data te kunnen vinden.

Wat in veel organisaties ontbreekt is het bewustzijn dat er hard moet worden gewerkt om digitale data toegankelijk te houden. Hard- en software verouderen in razend tempo en als data niet worden gemigreerd of opgeslagen volgens open standaarden, dan is het ontoegankelijk worden daarvan slechts een kwestie van tijd. Digitaal archiveren (digitale informatie toegankelijk houden in de tijd) kost inspanning, moeite en geld.

Gelukkig kan er veel informatie worden 'gered'.

Bij alle rampverhalen over het verloren gaan van digitale data blijkt uiteindelijk dat het grootste deel ervan kon worden behouden. Gespecialiseerde bedrijven kunnen data van veel van die floppy's, tapes en cd-roms opnieuw leesbaar maken, als die media tenminste niet te ernstig zijn beschadigd. Dat kost erg veel geld, waarschijnlijk meer dan digitale informatie goed archiveren.

Maar ook dat is geen nieuws. <

JURIDISCHE KWESTIES

Verdiene aan open access?

Een redacteur stelt de vraag: Op 17 mei 2016 werd bekend dat het Social Science Research Network (SSRN) wordt overgenomen door Elsevier. SSRN is een netwerksite met ruim 2 miljoen leden waar onderzoekers hun preprints kunnen plaatsen ter kennisneming. Stel dat je hierop in de loop der jaren een flink aantal preprints hebt gezet. Dan heeft jouw werk bijgedragen aan de waarde van het netwerk – en daarmee aan het bedrijf dat nu gaat cashen door zichzelf aan Elsevier te verkopen. Heb je dan op geen enkele manier recht van inspraak bij een dergelijke overname?

Door: **Raymond Snijders**

Raymond Snijders antwoordt: Het Social Science Research Network (SSRN) is een populaire repository waar onderzoekers conference papers, preprints en andere wetenschappelijke publicaties gratis kunnen uploaden en delen. Het is daarmee een grote en belangrijke bron van open access-publicaties geworden op het gebied van (vooral) economie, recht en de sociale wetenschappen. Het bijzondere van de SSRN is dat het sinds 1994 gerund wordt door een klein commercieel bedrijf Social Science Electronic Publishing. Het bedrijf heeft al die jaren een bescheiden verdienmodel gehanteerd door een attenderingsdienst te verkopen waarbij klanten via mail op de hoogte gehouden werden van nieuwe open access-publicaties in de SSRN. Het was een verdienmodel waar geen van de twee miljoen leden bezwaar tegen had. Dat zal nu dankzij de overname van SSRN door Elsevier wel anders zijn. De grote wetenschappelijke uitgever hanteert een verdienmodel waarbij bibliotheken zeer hoge bedragen moeten betalen voor de toegang tot onderzoekspublicaties terwijl er ook hoge bedragen (APC's) gevraagd worden voor het publiceren in de eigen open access-tijdschriften. De

aankoop van SSRN stelt Elsevier in staat om met hun businessmodel dichter bij de community van wetenschappelijke auteurs te komen waar ze minder last hebben van piraterij (van artikelen via Sci-Hub) en rechtstreeks invloed kunnen uitoefenen op die auteurs. Het is zeer aannemelijk dat de meeste auteurs niet zitten te wachten op die invloed van Elsevier en voorzien dat deze uitgever in de nabije toekomst aan hun vrijelijk gedeelde publicaties wil gaan verdienen. Maar hadden ze inderdaad geen inspraak? Het antwoord op die vraag is terug te vinden in de algemene voorwaarden van SSRN. Hieruit wordt duidelijk dat iedereen die bestanden uploadt de SSRN een *limited, non-exclusive, worldwide, royalty free, revocable* licentie geeft voor dat materiaal. Dat betekent dat je dus weliswaar bijdraagt aan de

waarde van het netwerk maar dat je geen zeggenschap (of inspraak) krijgt over het platform waar je jouw preprints op gepubliceerd hebt. Je hebt namelijk al toestemming gegeven dat zij de preprints mogen tonen en aanbieden op SSRN zoals zij dat zelf goedachten. En nu achten zij het goed dat Elsevier dat voor hen gaat doen.

De enige actie die onderzoekers nu resteert is het intrekken van die toestemming en licentie door hun preprints te verwijderen en geen nieuwe meer te uploaden. Als alle onderzoekers dit doen blijft er weinig toegevoegde waarde over en geeft dit een duidelijk signaal af. Je kunt je dan echter wel afvragen of de kuur niet erger is dan de kwaal: de preprints zijn uit handen van Elsevier maar ze zijn ook niet meer vrijelijk beschikbaar voor anderen. Bij gebrek aan goede alternatieven voor SSRN is er door deze overname in elk geval de behoefte ontstaan aan een nieuwe preprint-server waar niemand geld verdient aan open access. <

Raymond Snijders, senior informatiebemedelaar bij Hogeschool Windesheim

AGENDA

15-17 juni ■ JUBILEUM-CONGRES 125 JAAR KVAN

- Values in transition: perspectives on the future of the archival profession ■ Haarlem
- kvan.nl/jubileumcongres

22 juni ■ VOORBIJ 3D-DIGITALISERING

- 3D-toepassingen in cultureel erfgoed ■ Den Haag ■ www.den.nl/nieuws/bericht/5312

13-19 augustus ■ IFLA WORLD LIBRARY AND INFORMATION CONGRESS

- Connections. Collaboration. Community ■ Columbus (VS) ■ 2016.ifla.org

10 november ■ KNVI-JAARCONGRES

- Do it Yourself ■ Nieuwegein ■ www.knvi.net

Figuur 1. Windows desktop met meerdere *portable* versies van Firefox, eentje voor elk afzonderlijk onderzoek

Technische kennis noodzakelijk

Met alleen het gebruik van software en tools ben je er als IP'er nog niet, meent Arno Reuser. Uitgebreidere technische kennis en vaardigheden, zoals programmeren, zijn tegenwoordig essentieel.

'Een beetje IP'er dient er niet voor terug te deinzen zelf technisch aan de gang te gaan met het installeren van software en zelf uit te zoeken hoe die werkt. Ook zelf technische problemen oplossen hoort daarbij. IP'ers dienen over veel uitgebreidere technische kennis en vaardigheden te beschikken dan nu in het algemeen het geval is.'

'Een goede start is de edele kunst van het programmeren te leren om elementaire digitale vaardigheden te leren die later uitstekend van

Profielen en portable software

Het gebruik van zogenaamde *portable* software is erg handig, want direct te gebruiken zonder installatie en configuratie vooraf. Mozilla Firefox *portable*, nog steeds de meest geschikte browser voor IP'ers, kan zo vaak als nodig op de desktop geplaatst worden, bijvoorbeeld één browser per onderzoek (één voor het 'Amsterdam'-onderzoek, één voor het 'Londen'-onderzoek, enzovoort, zie figuur 1). Cookies, bookmarks, queries, history files en dergelijke kunnen daardoor netjes van elkaar gescheiden blijven.

Na afloop van het onderzoek wordt de browser naar de archiefmap verplaatst voor opslag en bewijsvoering. Om met een schone lei te beginnen maak je voor een nieuw onderzoek een kopie van de originele browser.

Firefox kan worden aangepast naar eigen inzicht: de zoekbalk verplaatsen en veel groter maken, *add-ons* invoegen, standaard *bookmarks* invoegen naar *quick reference sheets*, standaard knoppen op de *bookmarks toolbar*, enzovoort]. Het voorbeeld (zie figuur 2) laat een zeer grote zoekbalk zien, een aparte balk voor alle *add-ons*, de *bookmarks toolbar* met de belangrijkste knoppen; de overbodige knoppen zijn verwijderd, de overige zijn anders gegroepeerd. Al die instellingen worden opgeslagen in een zogenaamd *profile*. Dat profiel kan worden gebruikt in andere Firefox-browsers zodat er uniformiteit ontstaat. Het beste is een 'standaard' browser te maken en die 'origineel' te noemen. In combinatie met de *portable*-versie van Firefox ontstaat zo een effectieve werkmethode met een standaard browser en gebruik van standaard tools.

TIPS & TRICKS

Tools en add-ons

Welke tools, software, procedures, browser 'add-ons' en dergelijke zijn een 'must' voor de IP'er zodat hij zich helemaal kan richten op onderzoek in plaats van 'hoe doe ik dat?'. Die vraag stond centraal in de VOGIN 2016 workshop 'De beste tools en add-ons voor professioneel online onderzoek voor Windows en Mozilla Firefox', gehouden tijdens de VOGIN-IP-lezing 2016 in maart jl. Workshopleider Arno Reuser maakte voor IP een selectie uit de behandelde tools en software.

Door: Arno H.P. Reuser

Scrapbook X

Dit is een handige tool om kopieën te maken van webpagina's op de lokale harde schijf; ideaal voor bewijsvoering. Bij het opslaan van de pagina's worden ook de originele URL's, datum en tijd vastgelegd. Met het bijbehorende *Scrapbook X autosave* wordt zelfs elke webpagina in de browser automatisch lokaal opgeslagen; zeer handig wanneer online webpagina's niet meer terugvindbaar zijn.

PDF-It!

Een ideale tool om snel volledige webpagina's in pdf op te slaan is PDF-It!. Het gebruikt als bestandsnaam de titel van de webpagina zodat je je over de naamgeving geen zorgen meer hoeft te maken.

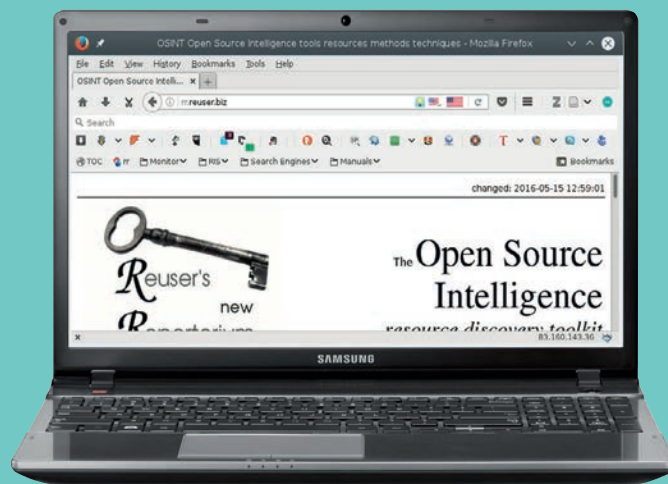
Screengrab

Met Screengrab kunnen behalve volledige ook delen van een webpagina worden opgeslagen als plaatje. Ideaal om foto's uit pagina's te knippen voor nader onderzoek met bijvoorbeeld een *reverse image search*-techniek.

pas komen, zoals probleemoplossend vermogen, abstract denken en hardware/netwerkkennis. Die vaardigheden komen goed van pas in het dagelijkse werk en zouden standaard in het curriculum van elke IP-opleiding moeten staan. Basisscholen* en zelfs de kleuterschool** gaan ons tegenwoordig al voor. Natuurlijk is programmeren niet nodig om alleen maar tools te installeren, maar in de praktijk komen die vaardigheden uitstekend van pas, mocht er iets niet lukken of fout gaan.'

* Kinderen die leren denken als computers / Bennie Mols. NRC.nl, 25 april 2016

** Programmeren voor kleuters: aan de slag met algoritmen. *Algemeen Dagblad*, 14 mei 2016

Figuur 2. Firefox aangepast aan IP-onderzoek met extra toolbars, grote zoekbalk, add-ons en meer

voor online onderzoek

Who stole my pictures

Deze tool kan voor *reverse image search* gebruikt worden als Yandex of Google image search te onhandig is. De tool zoekt standaard in Yandex, Google en TinEye, ofschoon die laatste tegenwoordig niet echt goede resultaten meer geeft.

EXIF viewer

Met een EXIF viewer worden de metadata van foto's en video's getoond. Dat zijn niet alleen veel fototechnische gegevens, maar ook de naam en het model van het gebruikte toestel en de datum en tijd waarop de opname is gemaakt. Als de maker ook nog *geotagging* aan had staan, worden tevens breedte en lengtegraden getoond die rechtstreeks in Google Maps geplakt kunnen worden.

Picture Information Extractor

Sommige tools gaan nog een stap verder dan de EXIF viewer: ze hebben zelfs een directe link naar een online kaart, zodat de locatie waar een foto is gemaakt snel gevonden kan worden. Een voorbeeld is Picture Information Extractor. Ideaal voor bewijsvoering, validatie van foto's en dergelijke.

TCPUTILS

Onmisbaar bij het vaststellen van de identiteit van een webpagina is TCPUTILS. Hiermee kunnen WHOIS-data van een domein en van de provider worden opgevraagd, maar de tool is ook handig bij netwerkanalyse, netwerkgeschiedenis, domeinnaam-analyse en nog veel meer. Kortom, een erg belangrijke tool bij het valideren van internetinformatie, al is enige kennis van internetnetwerken hierbij wel onontbeerlijk.

DownThemAll

DownThemAll is een *web-crawler* waarmee een webpagina inclusief alle links kan worden gedownload. Zo kunnen kleine websites, die dikwijls veranderen, gemakkelijk veilig gesteld worden.

Verder lezen

Alle besproken tools van de VOGIN 2016 workshop op 3 maart jl., inclusief de input van de deelnemers, zijn te vinden op <http://tools.opensourceintelligence.biz>. De portable Firefox met daarin opgenomen Reusers eigen profiel staat op <http://portables.opensourceintelligence.biz>. Aanvullingen voor tools en software zijn welkom via e-mail: a@reuser.biz.

p.s.: Links en tools zijn zeer aan verandering onderhevig. Het actualiseren van de Tool List is zo een bijzondere uitdaging. Het kan dus gemakkelijk zijn dat sommige tools bij het lezen van dit artikel niet meer linken of zelfs niet meer bestaan. <

Arno H.P. Reuser is eigenaar van Reuser's Information Services.

X-Ray, Van Cleef & Arpels,
French Vogue, 1994.

© Helmut Newton / Helmut Newton Estate

EXPOSITIE Helmut Newton

Fotomuseum Foam in Amsterdam staat vanaf 17 juni volledig in het teken van de fotograaf Helmut Newton (1920-2004). Newton werkte sinds de jaren vijftig als fotograaf, maar brak pas door aan het begin van de jaren zeventig, dankzij de opvallende foto's die hij maakte in opdracht van de Franse Vogue. De jaren zeventig en vroege jaren tachtig kenmerkten zich door grote maatschappelijke veranderingen: traditionele machtsverhoudingen verschoven, er was sprake van sterke vrouwenemancipatie en een vrijere seksuele moraal. Het werk van Newton weerspiegelde deze veranderingen, wat te zien is op deze overzichtstentoonstelling. www.foam.org <

LIFEHACKING

Simpel en snel tekst en bestanden uitwisselen

Wil je snel iets overbrengen van de ene device op de andere, dan is het werken met cloudopslag soms te tijdrovend. Simple.Savr en Portal maken de overdracht veel eenvoudiger.

Door: **Leen Liefsoens**

Simple.Savr en Portal maken gebruik van een wifi-verbinding om tekstuele informatie en bestanden uit te wisselen. In tegenstelling tot een cloudopslagtool als Dropbox komt er bij deze tools geen externe server aan te pas, waardoor de overdracht van de ene device naar de andere heel snel en simpel gaat. De devices moeten zich wel op hetzelfde wifi-netwerk bevinden. Bij Simple.Savr werk je via je browser. De tool is vooral handig voor

het delen van moeilijk te onthouden zaken: een link, adres of een (serie-)nummer. Je surft op je ene device naar ssavr.com en je start met typen. Wanneer je de melding krijgt dat je savr is opgeslagen (let op het groene vinkje), surf je op je andere device naar ssavr.com en daar krijg je meteen je tekst te zien. Zolang je de tekst niet verwijdert of overtypt, blijft hij zichtbaar. Devices moeten bij gebruik van Simple.Savr hetzelfde IP-adres

hebben. Je kan dit checken via de Debug-optie op de site. Via instellingen (tandwiel) kan je je savr beveiligen met een wachtwoord. Vervolgens kunnen alleen diegenen op hetzelfde wifi-netwerk die het wachtwoord kennen, de savr bekijken en bewerken. Bij instellingen kan je ook een IP-adres van een device op hetzelfde wifi-netwerk toevoegen indien de IP-adressen van de devices verschillen.

Simple.Savr is ook te gebruiken voor het uitwisselen van bestanden. Je kunt via de knop Upload zoveel bestanden uploaden als je wilt. De overgedragen bestanden (elk met een maximale grootte van 25 mb) zijn toegankelijk via de knop Download. Na zeven dagen worden ze automatisch verwijderd. De bestanden zijn dus een week lang op alle devices in hetzelfde wifi-netwerk toegankelijk.

Portal (onderdeel van PushBullet) kent geen limiet wat betreft bestandsgrootte. Wel werkt het iets anders dan Simple.Savr. Op de device waarop je de bestanden wilt

ontvangen (device 1) installeer je de app (Android of iOS). Op de device waarvan je de bestanden wilt verzenden (device 2) surf je naar portal.pushbullet.com. Scan met device 1 de QR-code die zichtbaar is op device 2. De verbinding komt tot stand.

Drop de bestanden op device 2 in het daarvoor bedoelde venster. Ze worden kort daarna zichtbaar op device 1. Klik op device 2 op *disconnect* zodra je op device 1 ziet dat de bestanden zijn overgedragen. Een instructiefilmpje is te bekijken via youtu.be/2Czaw0IPHKo.

Het werkt echt enorm snel. Het enige nadeel is dat device 1 (waarop je de bestanden wilt ontvangen) geen pc kan zijn (hierop kan namelijk niet zomaar een app worden geïnstalleerd), maar de makers beloven dat dit wel mogelijk wordt in de toekomst. <

Leen Liefsoens is redacteur van IP en senior informatiespecialist bij de bibliotheek van de Haagse Hogeschool

#IPLINGO

Return on Relationship

Door: Edwin Mijnsbergen

Het is best logisch dat bedrijven en organisaties graag willen weten hoeveel het inzetten op sociale media uiteindelijk, al dan niet financieel, op zal leveren. Toch heb ik die vraag naar het rendement op investeringen, dat zowel in het Engels als in het Nederlands Return on Investment (ROI) wordt genoemd, juist in het geval van sociale media altijd ongepast gevonden. In 2009 blogde ik daarover in de bijdrage 'Passie heeft geen ROI'. Ik stelde toen dat ik me mateloos ergerde aan commerciële onverlaten die beweren dat je 'het sociale', 'het transparante' en 'het authentieke' kunt kopen. Dat is gewoon onzin. Met betaalde campagnes van Facebook en Twitter kun je weliswaar bereik kopen, of meer volgers, maar geen goede relatie met je publiek. Die bouw je alleen op door te luisteren en te reageren, door te faciliteren en te vertrouwen, door aandacht te geven

aan mensen. Als je dat goed doet, komt de beloning meestal vanzelf. Dan gaan mensen ook naar jou luisteren en zullen ze jou ook eerder vertrouwen. Dat resulteert online vaak ook in een zekere loyaliteit. Mensen keren dan vaker terug op je website of bij je community. Bovendien zijn ze eerder geneigd jouw content te delen of aan te bevelen. Ik leerde onlangs dat sinds een paar jaar ook het begrip Return on Relationship (ROR) wordt gebruikt. Dat is, net als ROI, geen begrip dat ikzelf vaak zal gebruiken, maar als het noodzakelijk is (bijvoorbeeld omdat een opdrachtgever erover begint) is het wel een goed alternatief voor gewauwel over de ROI, omdat het de lading beter dekt. Ted Rubin

(een social-mediastrateeg) schreef er een boek over. Op zijn website geeft hij handvaten voor het voeren van goede relaties met klanten. De steekwoorden? Luisteren. Empathie. Dienstbaarheid. Mensenkennis. Het klinkt voor de hand liggend, maar dat is het niet. Veel organisaties willen niets liever dan een goede relatie met hun publiek, maar ze vergeten te investeren in de dingen die daarvoor nodig zijn. Dan is de ROR dus ook laag, en ontstijgen de uitingen op sociale media nooit die van de website of reclamefolder van weleer. <

Edwin Mijnsbergen, redacteur van IP en freelance informatiespecialist

advertentie

EEN BRON VAN KENNIS

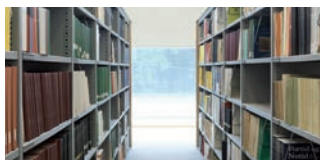
Axiell ALM is de leidende leverancier van collectie management systemen, online publicatie en mobiele oplossingen. Adlib Bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatiemanagement, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in bibliotheken, mediatheken, documentatiecentra, (hoger)onderwijs, gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek voldoet aan alle gangbare standaarden. Een krachtige thesaurus, koppeling met digitale media en andere externe bestanden en thesauri behoren tot de standaardfunctionaliteit. Adlib Bibliotheek kan naadloos geïntegreerd worden met onze Archief en Museum modules, tot één compleet 'cross domain' systeem. Uiteraard kunt u Adlib Bibliotheek ook uitbreiden met uitleen-, tijdschrift-, bestel- & SDI modules en online services.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

+31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
alm.axiell.com

Meer dan 3000 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken!

AXIELL
ARCHIVES LIBRARIES MUSEUMS

PRAKTISCH

DAT ZOEKEN WE OP Zanran

Data worden als steeds belangrijker informatiebron onderkend. Daar willen we dus ook gericht naar kunnen zoeken. Voor data die in gewone webdocumenten voorkomen, is Zanran een niet zo bekende maar wel interessante zoekmachine. Wat kan daarmee wel en niet?

Door: Eric Sieverts

Behalve in gespecialiseerde datacollecties zitten ook ontzettend veel data verborgen in gewone webpagina's, pdf's en spreadsheets die op internet staan. Gewone zoekmachines zoeken daar wel in, maar bieden geen filtermogelijkheden om daarin 'data' te herkennen. Zanran doet dat wel. Die pikt juist grafieken, schema's, tabellen, staafdiagrammen en dergelijke uit webpagina's en pdf's. En uiteraard Excel-sheets die haast per definitie 'data' bevatten.

Opmerkelijke eigenschappen van Zanran: > in resultatenlijsten krijg je met muisover meteen pop-ups te zien van de tabel of grafiek waarop het zoekresultaat gebaseerd is, wat selecteren vereenvoudigt; > bij aanklikken van een pdf-resultaat wordt daarin meteen doorgescrolld naar de plek waar de betreffende tabel of grafiek staat, ook al is dat pas op bladzijde 30.

Klassiek Booleaans

In Zanran kun je Booleaans combineren met AND, OR en NOT. Bij gemengde AND/OR-opdrachten moeten ge-OR-de termen klassiek tussen haakjes staan. AND mag je in principe weglaten, maar soms gebeuren er gekke dingen als je dat in zo'n gemengde opdracht doet. Je moet dus

kritisch blijven kijken of resultaatantallen wel kunnen kloppen. Met aanhalingstekens kun je naar vaste woordcombinaties en -volgordes zoeken.

Varianten en synoniemen

Zanran kent geen truncatie, maar zoekt wel automatisch op woordstammen. Dat gaat verder dan alleen enkel- en meervoud; ook werkwoordsvormen worden meegenomen. Dat is niet altijd een voordeel. Als je op *corn* (mais) zoekt, blijkt ook gezocht te zijn op *cornig*, de naam van een bedrijf in een heel andere sector. Bij zoeken op 'exacte phrases' wordt, anders dan bij andere systemen, nog steeds op woordstammen gezocht. Met 'pork export' vind je dus ook 'pork exports' en 'pork exporters'. Erg handig, maar dat maakt het onmogelijk om op echt exacte woorden te zoeken.

Zanran gaat nog een stukje verder. Aan de vette woorden in de zoekresultaten zie je dat in veel gevallen ook automatisch op synoniemen wordt gezocht. *Dutch* geeft ook *Netherlands*, *ca* ook *california*, *corn* ook *maize*, enzovoort. Met OR is makkelijk te controleren dat die synoniemen ook echt volledig worden meegenomen.

Filters

Filtermogelijkheden zijn er op landen/domeinen, op recentheid en op filetype. Filteren op Excel-sheets kan nuttig zijn als je gegevens zelf ook meteen weer in een spreadsheet zou willen verwerken. Maar als gewenste gegevens alleen in andere file-formaten blijken voor te komen, zul je het daar natuurlijk mee moeten doen.

Niet alles even vers

In mijn zoekcursussen laat ik soms ook in Zanran zoeken. Daardoor heb ik nog oude

URL	zanran.com
Booleaans combineren	ja
Truncatie	nee (wel automatisch woordstammen)
Speciale zoekvelden	nee (wel zoeken op documentsoorten)
Advanced zoekscherm	nee
Parametrische filters	nee (wel filters vooraf of achteraf)
Ook in Google	nvt
Semantische markup	nvt

gegevens over zoekresultaten. Helaas ontlopen die een zwakke kant van Zanran. Voor die vragen krijg ik nu nog precies dezelfde aantallen resultaten als een jaar geleden. De index wordt dus niet erg frequent geüpdatet. Hoe zit het dan met dat recentheidsfilter? Inperken op 'laatste 6 maanden' geeft wel resultaat, maar daar blijken ook documenten van 10 jaar geleden bij te zitten. Dat filter blijkt dus niet erg zinnig.

Alternatieven

Zijn er, gezien die beperkingen, nog alternatieven waar je wel recent materiaal vindt? Eigenlijk alleen voor speciale situaties. Als het je om Excel sheets gaat, kun je met gewone Google zoeken op bijvoorbeeld *milk exports filetype:xls OR filetype:xlsx*. (Let op de OR, want Google neemt die twee Excel-versies niet automatisch samen.) Dat geeft soms nog wat meer resultaten dan Zanran met Excel-filter.

Een andere mogelijkheid is de – tamelijk onbekende – experimentele tabellenzoeker van Google: research.google.com/tables. Die zoekt naar tabellen die in webpagina's en pdf's voorkomen, maar dus niet op grafieken of staafdiagrammen. Bovendien levert die altijd veel minder resultaten. Voor *milk export netherlands* zegt hij 3189 resultaten te hebben, maar de laatste die je te zien kunt krijgen is nummer 39. De 802 resultaten van Zanran op die vraag krijg je tenminste echt. <

Eric Sieverts, redacteur van IP en freelance docent en adviseur

Frank Huysmans

COLUMN

Piraten, kannibalen en lettervreterers

Het wil niet zo vlotten met de markt voor digitale boeken. Volgens de laatste cijfers van CB Logistics, nog altijd beter bekend als Centraal Boekhuis, zijn slechts zes van de honderd verkochte boeken ebooks. Zelfs op de online verkoopkanalen is het er maar een op de vier. Dat terwijl consumenten de keus hebben uit zo'n 44.000 digitale titels. En de beschikbaarheid van populaire ebooks. Maar liefst 92 procent van de titels in de Bestseller-Top-60 is ook in een digitale versie te koop.

Nog maar vijf jaar geleden waren velen ervan overtuigd dat het papieren boek zijn langste tijd had gehad. Ebooks hadden alleen maar voordelen. Kopen-downloaden-lezen, 24/7, geen gesjouw met boeken meer op vakantie – u kent de argumenten nog. Nu de werkelijkheid zich niet voegt naar de theorie is het operen van verklaringen voor de tegenvallende verkoopcijfers begonnen. En met een beetje VOC-mentaliteit zijn de zondebokken snel gevonden. Kannibalen en piraten.

De piraten hebben inderdaad flink huisgehouden in de talige wateren, maar lijken deze inmiddels te hebben verlaten. Ebooks waren misschien wel een te makkelijke prooi. Kopieerbeveiliging eraf slopen, een leuk bestand met titels maken en verspreiden maar. Op het hoogtepunt gingen cd's en sticks met duizenden titels van hand tot hand op de vader-

'Met een beetje VOC-mentaliteit zijn de zondebokken snel gevonden. Kannibalen en piraten'

Frank Huysmans is redacteur van IP, bijzonder hoogleraar bibliotheekwetenschap aan de UvA en zelfstandig onderzoeker en adviseur

landse sportclubs. Toen iedereen ze had, was de grootste lol er wel af en richtten de piraten zich op de nieuwste uitdaging: streaming video. Afgaand over de meldingen die Google krijgt van rechthebbenden gaat het wereldwijd om honderden, zo niet duizenden sites. De kannibalen blijken taaier. Beter gezegd: de vermeende kannibalen.

Bibliotheken zien zich in veel landen geconfronteerd met uitgever

die vrezen dat hun nering wordt ondermijnd door uitleenplatforms. Een paar weken terug was ik op een bijeenkomst in Kopenhagen. Wat bleek: de twee grootste Deense uitgever

hadden, niet voor het eerst, hun titels uit de bibliotheekportal teruggetrokken. Reden: door al dat uitlenen – tegen betaling door de bibliotheken uiteraard – verdienden ze nauwelijks meer aan de verkopen. Nu is de situatie in Denemarken anders dan bij ons. Bibliotheeklidmaatschap is er bij wet gratis. Ook voor het uitlenen van ebooks mag aan de leden geen geld worden gevraagd. Voor de Denen is de keus dus: gratis bij de bieb of betalen bij de webshop. Dat is een flink lagere leendrempel dan de 42 euro van een digi-only-jaarlidmaatschap hier. CB Logistics stelt ook dat bij ons het uitlenen niet ten koste gaat van het verkopen. Het gaat in beide gevallen om andere titels. Daarbij zijn de meest uitgeleende titels een stuk ouder dan de best verkochte.

De meest plausibele verklaring ziet de oorzaak dan ook bij de lezers zelf. Die geven in enquêtes steevast de voorkeur aan papier. Vergeet de piraten en de kannibalen. Leg de schuld bij de lettervreterers.

<

DIE BELGEN ZIJN ZO GEK NOG NIET

Foto: Kunstwerk van Kristof Morel en Luc De Backer op een rotonde in Boom.

Wij vinden oplossingen voor complexe problemen, ook in onze bibliotheken en archieven.

Verruim je blik. Lees **META** tijdschrift voor bibliotheek & archief en steek de grens over zonder de deur uit te gaan.

Neem nu een proefabonnement voor slechts 24.⁹⁵ euro. Hiervoor ontvang je drie nummers en wie weet vind je in Vlaanderen oplossingen voor jouw problemen.

www.vvbad.be/proefabonnement

VLAAMSE VERENIGING VOOR
BIBLIOTHEEK, ARCHIEF
& DOCUMENTATIE

VVBAD